Rashi on Song of Songs
רש"י על שיר השירים
merged
https://www.sefaria.org/Rashi_on_Song_of_Songs
This file contains merged sections from the following text versions:
-Rashi on Shir HaShirim -- Wikisource
-
https://he.wikisource.org/wiki/%D7%A7%D7%98%D7%A2:%D7%A8%D7%A9%22%D7%99_%D7%A2%D7%9C_%D7%A9%D7%99%D7%A8_%D7%94%D7%A9%D7%99%D7%A8%D7%99%D7%9D_%D7%90_%D7%90
-The Metsudah Five Megillot, Lakewood, N.J., 2001
-https://www.nli.org.il/he/books/NNL_ALEPH002162036

רש"י על שיר השירים

Chapter 1

Verse 1

אחת דיבר אלהים, שתים זו שמעתי (תהלים סב יב). מקרא אחד יוצא לכמה טעמים, וסוף דבר אין לך מקרא יוצא מידי פשוטו ומשמעו. ואף על פי שדיברו הנביאים דבריהם בדוגמא, צריך ליישב הדוגמא על אופניה ועל סדרה, כמו שהמקראות סדורים זה אחר זה.
וראיתי לספר הזה כמה מדרשי אגדה: יש סודרים כל הספר הזה במדרש אחד; ויש מפוזרים בכמה מדרשי אגדה מקראות לבדם, ואינם מתיישבים על לשון המקרא וסדר המקראות. ואמרתי בלבי לתפוש משמעות המקרא ליישב ביאורם על סדרם, והמדרשות מרבותינו אקבעם מדרש ומדרש, איש איש במקומו.
ואומר אני, שראה שלמה ברוח הקודש שעתידין ישראל לגלות גולה אחר גולה, חורבן אחר חורבן, ולהתאונן בגלות זה על כבודם הראשון, ולזכור חיבה ראשונה אשר היו סגולה לו מכל העמים לאמר (הושע ב ז) אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה, ויזכרו את חסדיו ואת מעלם אשר מעלו, ואת הטובות אשר אמר לתת להם באחרית הימים. ויסד הספר הזה ברוח הקודש, בלשון אשה צרורה אלמנות חיות, משתוקקת על בעלה, מתרפקת על דודה, מזכרת אהבת נעוריה אליו, ומודה על פשעה. אף דודה, צר לו בצרתה, ומזכיר חסדי נעוריה ונוי יופיה וכשרון פעליה, בהם נקשר עימה באהבה עזה, להודיעה כי לא מלבו ענה, ולא שילוחיה שילוחין, כי עוד היא אשתו והוא אישה, והוא עתיד לשוב אליה.
שִׁיר הַשִּׁירִים אֲשֶׁר לִשְׁלֹמֹה. שָׁנוּ רַבּוֹתֵינוּ: "כָּל שְׁלֹמֹה (דְּקָשֶׁה לָהֶם לָמָּה לֹא מְיֻחָסוֹ אַחַר אָבִיו כְּמוֹ בְּמִשְׁלֵי וְקֹהֶלֶת) הָאֲמוּרִים בְּשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ, מֶלֶךְ שֶׁהַשָּׁלוֹם שֶׁלּוֹ". שִׁיר שֶׁהוּא עַל כָּל הַשִּׁירִים, אֲשֶׁר נֶאֱמַר לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֵאֵת עֲדָתוֹ וְעַמּוֹ, כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: "לֹא הָיָה הָעוֹלָם כְּדַאי כַּיּוֹם שֶׁנִּתַּן בּוֹ שִׁיר הַשִּׁירִים לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ וְשִׁיר הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה: "לָמָּה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְמֶלֶךְ שֶׁנָּטַל סְאָה חִטִּים וּנְתָנָהּ לְנַחְתּוֹם. אָמַר לוֹ: 'הוֹצֵא לִי כָּךְ וְכָךְ סֹלֶת, כָּךְ וְכָךְ סֵבִיוֹ, כָּךְ וְכָךְ אַחַת, מְגֻפָּה וּמְעֻלָּה'. כָּךְ, כָּל הַכְּתוּבִים קֹדֶשׁ, וְשִׁיר מֻרְסָן, וְסָלִית לִי מִתּוֹכָהּ גְּלֻסְקְיָא הַשִּׁירִים קֹדֶשׁ קָדָשִׁים, שֶׁכֻּלּוֹ יִרְאַת שָׁמַיִם וְקִבּוּל עֹל מַלְכוּתוֹ":

Verse 2

יִשָּׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ. זֶה הַשִּׁיר אוֹמֶרֶת בְּפִיהָ בְּגָלוּתָהּ וּבְאַלְמְנוּתָהּ: "מִי יִתֵּן וְיִשָּׁקֵנִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ כְּמוֹ מֵאָז, לְפִי שֶׁיֵּשׁ מְקוֹמוֹת שֶׁנּוֹשְׁקִין עַל גַּב הַיָּד וְעַל הַכָּתֵף, אַךְ אֲנִי מִתְאַוָּה וְשׁוֹקֶקֶת לִהְיוֹתוֹ נוֹהֵג עִמִּי כְּמִנְהָג הָרִאשׁוֹן, כְּתָמָן אֶל כַּלָּה, פֶּה אֶל פֶּה":
כִּי טוֹבִים. לִי דוֹדֶיךָ מִכָּל מִשְׁתֵּה יַיִן וּמִכָּל עֹנֶג וְשִׂמְחָה. וְלָשׁוֹן עִבְרִי הוּא לִהְיוֹת כָּל סְעֻדַּת עֹנֶג וְשִׂמְחָה נִקְרֵאת עַל שֵׁם הַיַּיִן, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר "אֶל בֵּית מִשְׁתֵּה הַיַּיִן", "בַּשִּׁיר לֹא יִשְׁתּוּ יָיִן", "וְהָיָה כִּנּוֹר וָנֵבֶל תֹּף וְחָלִיל וְיַיִן מִשְׁתֵּיהֶם". זֶהוּ בֶּאוּר מַשְׂמָעוֹ. וְנֶאֱמַר דֶּגֶמָא שֶׁלּוֹ עַל שֵׁם שֶׁנִּתַּן לָהֶם תּוֹרָתוֹ וְדִבֵּר עִמָּהֶם פָּנִים אֶל פָּנִים. וְאוֹתָם דּוֹדִים עוֹדָם

עֲרֵבִים עֲלֵיהֶם מִכָּל שֶׁעָשׂוּעַ. וּמְבָטָחִים מֵאִתּוֹ לְהוֹפִיעַ עוֹד עֲלֵיהֶם לְבָאֵר לָהֶם סוֹד טָעֳמָיְהָ
וּמִסְתַּר צְפוּנוֹתֶיהָ, וּמְחַלְּלִים פָּנָיו לְקַיֵּם דְּבָרוֹ. וְזֶהוּ: "יְשָׁקֵנִי מִנְּשִׁיקוֹת פִּיהוּ":

Verse 3

לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים. שֶׁם טוֹב נִקְרָא עַל שֵׁם 'שֶׁמֶן טוֹב':
לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ טוֹבִים. שֶׁהֵרִיחוּ בָהֶם אַפְסֵי אֶרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ שִׁמְעֲךָ הַטּוֹב בַּעֲשׂוֹתְךָ נוֹרָאוֹת בְּמִצְרַיִם:
שֶׁמֶן תּוּרַק. נִקְרָא שִׁמְךָ, לִהְיוֹת נֶאֱמָר עָלֶיךָ, "אַתָּה שֶׁמֶן אֲשֶׁר תּוּרַק תָּמִיד לִהְיוֹת רֵיחַ עָרֵב
שֶׁלְּךָ יוֹצֵא לְמֶרְחוֹק", שֶׁכֵּן דַּרְכּוֹ שֶׁמֶן עָרֵב, בְּכָל עֵת שֶׁהוּא בִּצְלוּחִית חֲתוּמָה, אֵין רֵיחוֹ
נוֹדֵף, פּוֹתְחָהּ וּמֵרִיק שַׁמְנָהּ לִכְלִי אַחֵר, רֵיחוֹ נוֹדֵף:
עַל כֵּן עֲלָמוֹת אֲהֵבוּךָ. בָּא יִתְרוֹ לִקּוֹל הַשְּׁמוּעָה וְנִתְגַּיֵּר. אַף רָחָב הַזּוֹנָה אָמְרָה "כִּי
"'שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר הוֹבִישׁ וגו'", וְעַל יְדֵי כֵן "כִּי ה' אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם וגו
עֲלָמוֹת. בְּתוּלוֹת, לְפִי שֶׁהַדִּבּוּר דָּמָהּ לְבָחוּר שֶׁאֲהוּבָתוֹ מְחַבַּבְתּוֹ. וּלְפִי הַדֶּגֶמָא: ה"עֲלָמוֹת"
הֵן הָאֵמוֹת:

Verse 4

מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה. אֲנִי שָׁמַעְתִּי מִשְּׁלוּחֶיךָ רֶמֶז שֶׁאָמַרְתָּ לְמָשְׁכֵנִי, וַאֲנִי אָמַרְתִּי, "אַחֲרֶיךָ
נָרוּצָה" לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה:
הֱבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו. וְגַם הַיּוֹם הַזֶּה, עוֹדֶנָּה לִי גִילָה וְשִׂמְחָה אֲשֶׁר נִדְבַּקְתִּי בָּךְ
נַזְכִּירָה דֹּדֶיךָ. גַּם הַיּוֹם בְּאַלְמְנוּת חַיּוּת, תָּמִיד אַזְכִּיר דּוֹדֶיךָ הָרְאשׁוֹנִים מִכָּל מִשְּׁתֵּה עֹנֶג
וְשִׂמְחָה:
מֵישָׁרִים אֲהֵבוּךָ. אַהֲבָה עַזָּה, אַהֲבַת מִישׁוֹר בְּלִי עֻקְבָה וּרְכָסִים (לְשׁוֹן פָּסוּק "וְהָיָה הֶעָקֹב
לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה"). אֲשֶׁר 'אֲהֵבוּךָ' אֲנִי וַאֲבוֹתַי בְּאוֹתָן הַיָּמִים. זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ לְפִי
עִנְיָנוֹ. וּלְפִי דֶּגְמָתוֹ, הֵם מַזְכִּירִים לְפָנָיו חֶסֶד נְעוּרִים, אַהֲבַת כְּלוּלוֹת, לֶכְתָּם אַחֲרָיו
בַּמִּדְבָּר, אֶרֶץ צִיָּה וְצַלְמָוֶת, וְגַם עֲדָה לֹא עָשׂוּ לָהֶם, וְהֵאֱמִינוּ בוֹ וּבְשֶׁלּוּחוֹ, וְלֹא אָמְרוּ:
"הֵיאַךְ נֵצֵא לַמִּדְבָּר, לֹא מָקוֹם זֶרַע וּמְזוֹנוֹת"? וְהָלְכוּ אַחֲרָיו, וְהוּא הֱבִיאָם לְתוֹךְ חֲדָרֵי
הֶקֶף עֲנָנָיו. בְּזוּ, עוֹדָם הַיּוֹם גָּלִים וּשְׁמֵחִים בּוֹ אַף לְפִי עָנְיָם וְצָרָתָם, וּמִשְׁתַּעְשְׁעִים
בַּתּוֹרָה, וְשָׁם מַזְכִּירִים דּוֹדָיו מֵיָּיוֹן וּמִישׁוֹר אַהֲבָתָם אוֹתוֹ:

Verse 5

שְׁחוֹרָה אֲנִי וְנָאוָה וגו'. אַתֶּם רַעְיוֹתַי, אַל אֵקֵל בְּעֵינֵיכֶם אַף אִם עֲזָבַנִי אִישִׁי מִפְּנֵי
שַׁחֲרוּת שֶׁבִּי, כִּי שְׁחוֹרָה אֲנִי עַל יְדֵי שְׁזִיפַת הַשָּׁמֶשׁ, וְנָאוָה אֲנִי בְּחִתּוּךְ אֵבָרִים נָאִים. אִם
אֲנִי שְׁחוֹרָה כְּאָהֳלֵי קֵדָר הַמַּשְׁחִירִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים, שֶׁהֵם פְּרוּסִים תָּמִיד בַּמִּדְבָּרוֹת, קָלָה
אֲנִי לְהִתְכַּבֵּס לִהְיוֹת כִּירִיעוֹת שְׁלֹמֹה. דֶּגְמָא הִיא זוּ: אוֹמֶרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לָאֻמּוֹת:
"שְׁחוֹרָה אֲנִי בְּמַעֲשַׂי וְנָאָה אֲנִי בְּמַעֲשֵׂה אֲבוֹתַי, וְאַף בְּמַעֲשַׂי, יֵשׁ מֵהֶם נָאִים, אִם יֵשׁ בִּי
עָוֹן הָעֶגֶל, יֵשׁ בִּי כְּנֶגְדּוֹ זְכוּת קַבָּלַת הַתּוֹרָה". וְקוֹרֵא לָאֻמּוֹת "בָּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם" עַל שֵׁם
שֶׁהִיא עֲתִידָה לַעֲשׂוֹת מֶטְרוֹפּוֹלִין לְכֻלָּן, כְּמוֹ שֶׁנִּבָּא יְחֶזְקֵאל "וְנָתַתִּי אֶתְכֶן לָךְ לְבָנוֹת",
כְּמוֹ "עֶקְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ":

Verse 6

'":אַל תִּרְאֻנִי. אַל תִּסְתַּכְּלוּ בִּי לְבִזָּיוֹן כְּמוֹ "כִּי רָאוּ בַּאֲרוֹן ה
שֶׁאֲנִי שְׁחֹרַחֹרֶת. לְפִי שֶׁאֵין שַׁחֲרוּרִתִי וְכִעוּרִי מִמְּעֵי אִמִּי, אֶלָּא עַל יְדֵי שְׁזִיפַת הַשֶּׁמֶשׁ,
שֶׁאוֹתוֹ שַׁחֲרוּת נוֹתֵן לְהִתְלַבֵּן כְּשֶׁיַּעֲמֹד בַּצֵּל:
בְּנֵי אִמִּי נִחֲרוּ בִי. הֵם בְּנֵי מִצְרַיִם שֶׁגָּדַלְתִּי בָהֶם, וְעָלוּ עִמִּי בְּעֶרֶב רַב, הֵם נִחֲרוּ בִי
בַּהֲסָתָתָם וּפִתּוֹיָם עַד שֶׁשָּׁמוּנִי,
נוֹטָרָה אֶת הַכְּרָמִים. וְשָׁם שְׁזָפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ וְהֶשְׁחַרְתִּי, כְּלוֹמַר: נָתָנוּנִי עוֹבֶדֶת אֱלֹהִים אֲחֵרִים,
וְכַרְמִי שֶׁהָיָה שֶׁלִּי מֵאֲבוֹתַי, לֹא נָטַרְתִּי. מָצִינוּ פֵּרָנְסִים נִקְרָאִים בַּמִּקְרָא בִּלְשׁוֹן "כְּרָמִים",
שֶׁנֶּאֱמַר "וְנָתַתִּי לָהּ אֶת כְּרָמֶיהָ מִשָּׁם" וּמְתַרְגְּמִינַן: "וַאֲמַנֵּי לָהּ יַת פַּרְנָסָהָא", וְכֵן "לֹא
יִפְנֶה דֶּרֶךְ כְּרָמִים":

Verse 7

הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי. עַכְשָׁיו רוּחַ הַקֹּדֶשׁ חוֹזֶרֶת וּמְדַמֶּה אוֹתָהּ לְצֹאן הַחֲבִיבָה עַל הָרוֹעֶה.
אוֹמֶרֶת כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְפָנָיו כְּאִשָּׁה לְבַעְלָהּ: "הַגִּידָה לִּי שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי אֵיכָה תִּרְעֶה צֹאנְךָ
בֵּין הַזְּאֵבִים הַלָּלוּ אֲשֶׁר הֵם בְּתוֹכָם, וְאֵיכָה תַּרְבִּיצֵם בַּצָּהֳרָיִם" בְּגָלוּת הַזֶּה, שֶׁהִיא עֵת צָרָה
לָהֶם כַּצָּהֳרַיִם שֶׁהִיא עֵת צָרָה לַצֹּאן?

שַׁלָּמָה אֶהְיֶה כְּעֹטְיָה. "וְאִם תֹּאמַר: "מָה אִכְפַּת לָךְ"? אֵין זֶה כְּבוֹדְךָ שֶׁאֶהְיֶה כַּאֲבֵלָה עוֹטָה
עַל שָׂפָה, בּוֹכְיָה עַל צֹאנִי":
עַל עֶדְרֵי חֲבֵרֶיךָ. אֵצֶל עֶדְרֵי שְׁאָר הָרוֹעִים שֶׁהֵם רוֹעִים צֹאן כְּמוֹתְךָ, כְּלוֹמַר: בֵּין גְּדוּדֵי
הָאֻמּוֹת הַסְּמוּכִים עַל אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְיֵשׁ לָהֶם מְלָכִים וְשָׂרִים מַנְהִיגִים אוֹתָם:

Verse 8

אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ. זוּ הִיא תְּשׁוּבַת הָרוֹעֶה: "אִם לֹא תֵּדְעִי לָךְ לְהֵיכָן תֵּלְכִי לִרְעוֹת צֹאנֵךְ,
אַתְּ הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, שֶׁחָדַל הָרוֹעֶה מִלְּהַנְהִיג אוֹתָם:
צְאִי לָךְ בְּעִקְבֵי הַצֹּאן. הִסְתַּכְּלִי בְּפְסִיעוֹת דֶּרֶךְ שֶׁהָלְכוּ הַצֹּאן, וְהָעֲקֵבִים נִכָּרִים, טראצי"ט
בְּלַעַ"ז, וְכֵן הַרְבֵּה בַּמִּקְרָא, "וְעִקְּבוֹתֶיךָ לֹא נוֹדָעוּ", "נֶחְמְסוּ עֲקֵבָיִךְ", "וְהוּא יָגֹד
עָקֹב", יָשׁוּב עַל עֲקֵבָיו. וְאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ לֵכִי: וּרְעִי אֶת גְּדִיּוֹתַיִךְ
עַל מִשְׁכְּנוֹת הָרֹעִים. בֵּין מִשְׁכְּנוֹת שְׁאָר הָרוֹעִים שֶׁאַתְּ אֶצְלָם. וְזֶה הַדֶּגְמָא: אִם לֹא תֵּדְעִי
לָךְ, כְּנֶסְתִּי וַעֲדָתִי, הַיָּפָה בַּנָּשִׁים, בִּשְׁאָר אֻמּוֹת, אֵיכָה תִּרְעִי וְתִנָּצְלִי מִיַּד הַמְּצִיקִים לָךְ
לִהְיוֹת בֵּינֵיהֶם וְלֹא יֹאבְדוּ בָּנַיִךְ, הִתְבּוֹנְנִי בְּדַרְכֵי אֲבוֹתַיִךְ הָרִאשׁוֹנִים שֶׁקִּבְּלוּ תּוֹרָתִי
וְשָׁמְרוּ מִשְׁמַרְתִּי וּמִצְוֹתַי, וּלְכִי בְּדַרְכֵיהֶם. וְאַף בְּשָׂכָר זֹאת תִּרְעִי גְּדִיּוֹתַיִךְ אֵצֶל שָׂרֵי
הָאֻמּוֹת. וְכֵן אָמַר יִרְמְיָה "הַצִּיבִי לָךְ צִיֻּנִים.. שִׁתִּי לִבֵּךְ לַמְסִלָּה וגו'":

Verse 9

לְסֻסָתִי בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי. למ"ד זו כְּמוֹ למ"ד "לְקוֹל תִּתּוֹ הָמוֹן מַיִם" וּכְמוֹ
למ"ד "לְרֵיחַ שְׁמָנֶיךָ". לִקְבוּצַת סוּסִים הָרִבֵּה שֶׁאֲסַפְתִּי מֵחֲנוֹתַי לָצֵאת לִקְרָאתֵךְ בְּרִכְבֵי פַּרְעֹה
לְהוֹשִׁיעֵךְ, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "דָּרַכְתָּ בַיָּם סוּסֶיךָ", סוּסִים הָרִבֵּה. שָׁם 'דִּמִּיתִיךְ רַעְיָתִי',
שְׁתַּקְתִּיךְ מִצַּעֲקָתֵךְ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְאַתֶּם תַּחֲרִשׁוּן". זֹאת רָאִיתִי בְּסִפְרֵי אַגָּדָה. דָּבָר אַחֵר: דִּמִּיתִיךְ
רַעְיָתִי. שָׁם הֶרְאֵיתִי לַכֹּל שֶׁרַעְיָתִי אַתְּ:
לְסֻסָתִי. קִבּוּצַת סוּסִים וּבִלְשׁוֹן לַעַ"ז קבלי"ש"א
דִּמִּיתִיךְ. אדישמא"י בְּלַעַ"ז כְּמוֹ "אוֹתִי דִּמּוּ לַהֲרֹג", כִּי שָׁם קִשַּׁטְתִּיךְ בְּקִשּׁוּטִים נָאִים:

Verse 10

נָאווּ לְחָיַיִךְ בַּתּוֹרִים. שׁוּרוֹת נְזָמֵי אֹזֶן וּמִצְחַת זָהָב:
צַוָּארֵךְ בַּחֲרוּזִים. עֲנָקֵי זָהָב וּמַרְגָּלִיּוֹת חֲרוּזוֹת בִּפְתִילֵי זָהָב שֶׁל בְּזַת הַיָּם:

Verse 11

תּוֹרֵי זָהָב נַעֲשֶׂה לָךְ. נִמְלַכְנוּ אֲנִי וּבֵית דִּינִי לְפָנַי בֹּא פַרְעֹה, שֶׁאֲשִׁיאֲנוּ וַאֲחַזֵּק אֶת לִבּוֹ
לִרְדֹּף אַחֲרֵיךְ עִם כָּל שֶׁבַח גְּנָזֵי אוֹצְרוֹתָיו, כְּדֵי שֶׁנַּעֲשֶׂה לָךְ תּוֹרֵי קְשׁוּטֵי הַזָּהָב
עִם נְקֻדּוֹת הַכֶּסֶף. שֶׁהָיָה בְּיָדֵךְ כְּבָר, שֶׁהוֹצִאת מִמִּצְרַיִם, שֶׁגְּדוֹלָה הָיְתָה בְּזַת הַיָּם מִבְּזַת
מִצְרַיִם:
נְקֻדּוֹת. כְּלֵי כֶסֶף מְנֻקָּדִים וּמְצֻיָּרִים בַּחֲבַרְבּוּרוֹת וְגַוָּנִים:

Verse 12

עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ. מְשִׁיבָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל וְאוֹמֶרֶת: "כָּל זֶה אֱמֶת, טוֹבָה גְּמַלְתַּנִי וַאֲנִי
גְּמַלְתִּיךְ רָעָה, כִּי בְּעוֹד הַמֶּלֶךְ עַל הַשֻּׁלְחָן מְסִבַּת חֻפָּתוֹ
נִרְדִּי נָתַן רֵיחוֹ. חִלּוּף לְהַבְאִישׁ, בְּעוֹד שֶׁהַשְׁכִּינָה בְּסִינַי, קִלְקַלְתִּי בָּעֵגֶל". וּלְשׁוֹן חִבָּה
כָּתַב הַכָּתוּב, "נָתַן רֵיחוֹ", וְלֹא כָּתַב "הִבְאִישׁ" אוֹ "הִסְרִיחַ", לְפִי שֶׁדִּבֵּר הַכָּתוּב בְּלָשׁוֹן
נְקִיָּה. (עַיֵּן בְּרַשִׁ"י בְּמַסֶּכֶת שַׁבָּת, פֶּרֶק רַבִּי עֲקִיבָא, דְּהַטַּעַם דְּלָא כְּתִיב "הִבְאִישׁ" אוֹ
"הִסְרִיחַ" מִשּׁוּם חִבָּה. אָכֵן לְפֵרוּשׁ הַתּוֹסָפוֹת שָׁם, שֶׁפֵּרַשׁ: וְהָכִי קָאָמַר, מַה שֶּׁכָּתַב "נָתַן וְלֹא
"עָזַב" זֶהוּ מִשּׁוּם חִבָּה, אָכֵן מַה שֶּׁלֹּא כָּתַב "הִבְאִישׁ" אוֹ "הִסְרִיחַ" זֶהוּ בְּלַאו הָכִי, מִשּׁוּם
לָשׁוֹן נְקִיָּה):

Verse 13

צְרוֹר הַמֹּר דּוֹדִי לִי. דּוֹדִי נַעֲשָׂה לִי כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ צְרוֹר הַמּוֹר בְּחֵיקוֹ, וְאָמַר לוֹ: הָרֵי
לְךָ צְרוֹר זֶה, שֶׁיִּתֵּן רֵיחַ טוֹב מִן הָרִאשׁוֹן שֶׁאֲבַדְתָּ. כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִתְרַצָּה לְיִשְׂרָאֵל
עַל מַעֲשֵׂה הָעֵגֶל וּמָצָא לָהֶם כַּפָּרָה עַל עֲוֹנָם, וְאָמַר: "הִתְנַדְּבוּ לַמִּשְׁכָּן, וְיָבֹא זְהַב הַמִּשְׁכָּן
וְיִכַּפֵּר עַל זְהַב הָעֵגֶל":
בֵּין שָׁדַי יָלִין. אַף עַל פִּי שֶׁמָּעַלְתִּי בּוֹ, אָמַר לִשְׁכֹּן שָׁם:
בֵּין שָׁדַי. בֵּין שְׁנֵי בַדֵּי הָאָרוֹן:

Verse 14

אֶשְׁכֹּל הַכֹּפֶר. יֵשׁ בִּשְׁם שֶׁשְּׁמוֹ כֹּפֶר, כְּמוֹ "כְּפָרִים עִם נְרָדִים", וְעָשׂוּי כְּעֵין אֶשְׁכּוֹלוֹת בְּכַרְמֵי עֵין גֶּדִי. שֵׁם מָקוֹם, וְשָׁם הוּא מָצוּי. וְרָאִיתִי בָּאַגָּדָה שֶׁאוֹתָן כְּרָמִים עוֹשִׂין פֵּרוֹת אַרְבָּעָה אוֹ חֲמִשָּׁה פְּעָמִים בַּשָּׁנָה. וְדִגְמָא הִיא לְכַמָּה כַּפָּרוֹת וּמְחִילוֹת, שֶׁמַּחַל לָהֶן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עַל כַּמָּה נִסְיוֹנוֹת שֶׁנִּסּוּהוּ בַּמִּדְבָּר:

Verse 15

הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי. אֲנִי הָיִיתִי בוֹשָׁה בְּקִלְקוּלִי, וְהוּא חִזְּקַנִי בְּדִבְרֵי רְצוּיִים, לוֹמַר "סָלַחְתִּי כִּדְבָרֶיךָ". וַהֲרֵי אַתְּ יָפָה יָפָה כִּי עֵינַיִךְ יוֹנִים, כְּלוֹמַר: כַּלָּה שֶׁעֵינֶיהָ כְּעוּרִים כָּל גּוּפָהּ צָרִיךְ בְּדִיקָה, וְשֶׁעֵינֶיהָ נָאִים אֵין גּוּפָהּ צָרִיךְ בְּדִיקָה. וְהַדִּגְמָא זוֹ הִיא: מָחַלְתִּי לָךְ עַל עֲוֹנֵךְ, וַהֲרֵי אַתְּ יָפָה בְּ'נַעֲשָׂה' וְהִנָּךְ יָפָה בְּ'נִשְׁמָע', יָפָה בְּמַעֲשֶׂה אָבוֹת, יָפָה בְּמַעֲשָׂיִךְ:
כִּי עֵינַיִךְ יוֹנִים. צַדִּיקִים יֵשׁ בְּיָדֵךְ שֶׁדָּבְקוּ בִי, כְּיוֹנָה זוֹ שֶׁמִּשְׁמֶכֶרֶת אֶת בֶּן זוּגָהּ אֵינָהּ מַנַּחַת שֶׁיִּזְדַּוֵּג לְאַחֵר. כָּךְ "וַיֹּאסֶף אֵלָיו כָּל בְּנֵי לֵוִי" וְלֹא טָעוּ בָּעֵגֶל. וְעוֹד: הִנָּךְ יָפָה בְּמִלְאכֶת הַמִּשְׁכָּן, שֶׁנֶּאֱמַר "וְהִנֵּה עָשׂוּ אֹתָהּ וגו' וַיְבָרֶךְ אֹתָם מֹשֶׁה". הֲרֵי שֶׁקִּלְּסָם עַל כָּךְ:

Verse 16

הִנָּךְ יָפָה דוֹדִי אַף נָעִים. לֹא הֵיפִי שֶׁלִּי אֶלָּא שֶׁלְּךָ. אַתָּה הוּא הַיָּפֶה אַף נָעִים. שֶׁעָבַרְתָּ עַל פְּשָׁעַי וְהִשְׁרִיתָ שְׁכִינָתְךָ בְּתוֹכֵנוּ. וְזֶהוּ קִלּוּס שֶׁל יְרִידַת הָאֵשׁ "וַיַּרְא כָּל הָעָם וַיָּרֹנּוּ":
אַף עַרְשֵׂנוּ רַעֲנָנָה. עַל יְדֵי נְעִימוֹתֶיךָ, הִנֵּה רַעֲנָנָה עַרְשֵׂנוּ בְּבָנֵינוּ וּבְבָנוֹתֵינוּ שֶׁהֵם כֻּלָּם נְקֻבָּצִים אֵלֶיךָ פֹּה, שֶׁנֶּאֱמַר "וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה וגו'". הַמִּשְׁכָּן קָרוּי מִטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "הִנֵּה מִטָּתוֹ שְׁלִשְׁלֹמֹה". וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ קָרוּי מִטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר בְּיוֹאָשׁ ""בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת" אֲשֶׁר "בְּבֵית הָאֱלֹקִים", עַל שֵׁם פִּרְיָן וְרִבְיָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל:

Verse 17

קֹרוֹת בָּתֵּינוּ אֲרָזִים. שֶׁבַח הַמִּשְׁכָּן הוּא זֶה שֶׁנִּינוּ: רָהִיטֵנוּ. לֹא יָדַעְתִּי אִם לְשׁוֹן קָרָשִׁים אוֹ לְשׁוֹן בְּרִיחִים, אַךְ יָדַעְתִּי שֶׁאַף בִּלְשׁוֹן מִשְׁנָה רָהִיטֵי בֵיתוֹ שֶׁל אָדָם הֵם מְעִידִים בּוֹ:

Chapter 2

Verse 1

חֲבַצֶּלֶת. הִיא שׁוֹשַׁנָּה:
שׁוֹשַׁנַּת הָעֲמָקִים. נָאֶה מִשּׁוֹשַׁנַּת הֶהָרִים לְפִי שֶׁמַּרְטֶבֶת תָּמִיד, שֶׁאֵין כֹּחַ הַחַמָּה שׁוֹלֵט שָׁם:

Verse 2

כְּשׁוֹשַׁנָּה בֵּין הַחוֹחִים. שֶׁמְּנַקְּבִין אוֹתָהּ, וְתָמִיד הִיא עוֹמֶדֶת בְּנוָיָהּ וְאַדְמִימוּתָהּ, "כֵּן רַעְיָתִי בֵּין הַבָּנוֹת", מְפֻתּוֹת אוֹתָהּ לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם לִזְנוֹת כְּמוֹתָם אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים, וְהִיא עוֹמֶדֶת בֶּאֱמוּנָתָהּ:

Verse 3

כְּתַפּוּחַ. אִילָן שֶׁל תַּפּוּחִים, כְּשֶׁהוּא בֵּין אִילָנֵי סְרָק, הוּא חָבִיב מִן כֻּלָּן, שֶׁפֵּרְיוֹ טוֹב בְּטַעַם וּבְרֵיחַ:
כֵּן דוֹדִי בֵּין הַבָּנִים. בֵּין הַבַּחוּרִים. הַדִּגְמָא: כָּךְ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל הָאֱלֹהִים נִבְחָר. לְפִיכָךְ, "בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי". וּמִדְרַשׁ אַגָּדָה: הַתַּפּוּחַ הַזֶּה, הַכֹּל בּוֹרְחִים הֵימֶנּוּ, לְפִי שֶׁאֵין לוֹ צֵל. כָּךְ בָּרְחוּ כָּל הָאֻמּוֹת מֵעַל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמַתַּן תּוֹרָה, אֲבָל אֲנִי, "בְּצִלּוֹ חִמַּדְתִּי וְיָשַׁבְתִּי":

Verse 4

אֶל בֵּית הַיָּיִן. אֹהֶל מוֹעֵד שָׁשָׁם נִתְּנוּ פְּרָטֶיהָ וּבְאוּרֶיהָ שֶׁל תּוֹרָה:
וְדִגְלוֹ עָלַי אַהֲבָה. וּקְבוּצָתוֹ שֶׁדָּגַלְנִי אֵלָיו, אַהֲבָה הִיא עָלַי, עוֹדְנִי זוֹכֶרֶת אַהֲבָתוֹ.
וְדִגְלוֹ אטר"ייט בְּלַעַ"ז:

Verse 5

סַמְּכוּנִי. עַתָּה, כְּמִדַּת הַחוֹלִים, בַּאֲשִׁישֵׁי עֲנָבִים אוֹ בַּאֲשִׁישׁוֹת סֹלֶת נְקִיָּה:
רַפְּדוּנִי. רַפְּדוּ רְפִידָתִי סְבִיבוֹתַי בַּתַּפּוּחִים לְרֵיחַ טוֹב, כְּדֶרֶךְ הַחוֹלִים, כִּי חוֹלָה אֲנִי
לְאַהֲבָתוֹ, כִּי צָמְאתִי לוֹ פֹּה בָּגָלוּתִי. רְפִידָה לְשׁוֹן מַצָּע הִיא, כְּמוֹ "יִרְפַּד חָרוּץ עֲלֵי
טִיט":

Verse 6

שְׂמֹאלוֹ תַּחַת לְרֹאשִׁי. בַּמִּדָּבָר:
וִימִינוֹ תְּחַבְּקֵנִי. דֶּרֶךְ שִׁלּשֶׁת יָמִים נוֹסַע לָתוּר לָהֶם מָנוּחָה, וּבְמָקוֹם הַמָּנוּחָה מוֹרִיד לָהֶם
מָן וּשְׂלָיו. כָּל זֶה אֲנִי זוֹכֶרֶת עַתָּה בְּגָלוּתִי, וְחוֹלָה לְאַהֲבָתוֹ:

Verse 7

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם. אַתֶּם הָאֻמּוֹת:
בִּצְבָאוֹת אוֹ בְּאַיָּלוֹת. שֶׁתִּהְיוּ הֶפְקֵר וּמַאֲכָל כִּצְבָיִים וְאַיָּלִים
אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה. שֶׁבֵּינִי לְדוֹדִי, לְשַׁנּוֹתָהּ וּלְהַחֲלִיפָהּ וּלְבַקֵּשׁ מְמֶנִּי
לְהִתְפַּתּוֹת אֲחֲרֵיכֶם:
עַד שֶׁתֶּחְפָּץ. בְּכָל עוֹד שֶׁהִיא תְּקוּעָה בְּלִבִּי וְהוּא חָפֵץ בִּי:
עַד שֶׁתֶּחְפָּץ. כְּמוֹ "עַד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ", בְּעוֹד שֶׁהַמֶּלֶךְ בִּמְסִבּוֹ:
אִם תָּעִירוּ. אִם תַּשְׁנִיאוּ, כְּמוֹ "וַיְהִי עָרֶךְ", "וּפִשְׁרֹה לְעָרֶיךָ":
וְאִם תְּעוֹרְרוּ. כְּמוֹ "הָעוֹרֵר עַל הַשָּׁדֶה" קלניי"ר בְּלַעַ"ז. יֵשׁ מְדָרְשֵׁי אַגָּדָה רַבִּים וְאֵינָם
מִתְיַשְּׁבִים עַל סֵדֶר הַדְּבָרִים, כִּי רוֹאֶה אֲנִי שֶׁנִּתְנַבֵּא שְׁלֹמֹה וְדִבֵּר עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם וְעַל
מַתַּן תּוֹרָה וְהַמִּשְׁכָּן וּבִיאַת הָאָרֶץ וּבֵית הַבְּחִירָה וְגָלוּת בָּבֶל וּבִיאַת בַּיִת שֵׁנִי וְחֻרְבָּנוֹ:

Verse 8

קוֹל דּוֹדִי. חוֹזֵר הַמְשׁוֹרֵר עַל הָרִאשׁוֹנוֹת. כְּאָדָם שֶׁקִּצֵּר דְּבָרָיו וְחוֹזֵר וְאוֹמֵר: לֹא אָמַרְתִּי
לְפָנֶיכֶם רֵאשִׁית הַדְּבָרִים. הוּא הִתְחִיל וְאָמַר: "הֲבִיאַנִי הַמֶּלֶךְ חֲדָרָיו", וְלֹא סִפֵּר הֵיאַךְ
פְּקָדָם בְּמִצְרַיִם בְּלֵילוֹן חֲבָה. וְעַכְשָׁיו חוֹזֵר וְאוֹמֵר: מְשִׁיכָה זוֹ שֶׁאָמַרְתִּי לָכֶם, שֶׁמְּשָׁכַנִי
דּוֹדִי וְרָצְתִי אַחֲרָיו, כֵּן הָיְתָה: נוֹאָשׁ הָיִיתִי אוֹמֶרֶת לְגְאֻלָּה עַד תֹּם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה
. .. שֶׁנֶּאֶמְרוּ בֵּין הַבְּתָרִים, וְ
קוֹל דּוֹדִי הִנֵּה זֶה בָּא לְפָנַי הַקֵּץ כְּמַדֵּג עַל הֶהָרִים וּמְקַפֵּץ בַּגְּבָעוֹת:

Verse 9

דּוֹמֶה דּוֹדִי לִצְבִי. בְּקַלּוּת מְרוּצָתוֹ, שֶׁמֵּהֵר לָבוֹא כִּצְבִי וּכְעֹפֶר הָאַיָּלִים. עֹפֶר אַיָּל בָּחוּר
הִנֵּה זֶה עוֹמֵד וגו'. סְבוּרָה הָיִיתִי לֵישֵׁב עֲגוּנָה עוֹד יָמִים רַבִּים. וְהִנֵּה הוּא הוֹדִיעַ
שֶׁהָיָה עוֹמֵד וּמֵצִיץ מִן חַלּוֹנוֹת הַשָּׁמַיִם אֶת הֶעָשׂוּי לִי, שֶׁנֶּאֱמַר "רָאֹה רָאִיתִי אֶת עֳנִי עַמִּי
וגו'":

Verse 10

עָנָה. לְשׁוֹן עֲנִיָּה וּלְשׁוֹן צַעֲקַת קוֹל רָם, וְזֶה בְּנִינְוֵי אָב לְכֻלָּם "וְעָנוּ הַלְוִיִּם
וְאָמַר לִי. עַל יְדֵי מֹשֶׁה:
קוּמִי לָךְ. "אַעֲלֶה אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם":

Verse 11

הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר. אֵין עַכְשָׁיו טֹרַח בַּדֶּרֶךְ. סְתָו חֹרֶף. תַּרְגּוּם חֹרֶף סְתָוָא:

Verse 12

הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ. קָרְבוּ יְמֵי הַזָּמָה, שֶׁהָאִילָנוֹת מוֹצִיאִין פְּרָחִים, וְהוֹלְכֵי דְרָכִים
מִתְעַנְּגִים לִרְאוֹתָם:
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ. שֶׁהָעוֹפוֹת נוֹתְנִין זֶמֶר וְקוֹל עָרֵב לְהוֹלְכֵי דְרָכִים:
וְקוֹל הַתּוֹר. כְּמַשְׁמָעוֹ: תּוֹרִים וּבְנֵי יוֹנָה. דֶּרֶךְ הָעוֹפוֹת לִהְיוֹת מְשׁוֹרְרִים וּמְצַפְצְפִים
בְּיֵמֵי נִיסָן:

Verse 13

הַתְאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ. כְּמַשְׁמָעוֹ:
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר. כְּשֶׁנּוֹפֵל הַפֶּרַח וְהָעֲנָבִים מֻבְדָּלִים זֶה מִזֶּה וְנִכָּרִים כָּל עֲנָבָה לְעַצְמָהּ,
קְרוּיָה סְמָדַר. כָּל הָעִנְיָן הַזֶּה, לְפִי פְּשׁוּטוֹ, לְשׁוֹן חִבַּת פִּתּוּי, שֶׁבָּחוּר מְרַצֶּה אֶת אֲרוּסָתוֹ
לִילֵךְ אַחֲרָיו, כֵּן עָשָׂה לִי דוֹדִי:
עָנָה דוֹדִי. עַל יְדֵי מֹשֶׁה:
וְאָמַר לִי. עַל יְדֵי אַהֲרֹן:
"קוּמִי לָךְ. זָרְזִי עַצְמֵךְ, "וְיִשְׁאֲלוּ אִישׁ מֵאֵת רֵעֵהוּ":
כִּי הִנֵּה הַסְּתָו עָבָר. אֵלּוּ אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה, דְּלַגְתִּים לְמָנוֹתָם מְשֻׁנּוֹלָד יִצְחָק
הַגֶּשֶׁם. שֶׁהוּא טַרְחוּתוֹ שֶׁל סְתָו, חָלַף וְהָלַךְ לוֹ. כְּלוֹמַר, שְׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ שָׁנָה שֶׁל קִשְׁי
הַשִּׁעְבּוּד נִגְזְרוּ עֲלֵיכֶם וְהָלְכוּ לָהֶם. מְשֻׁנּוֹלָדָה מִרְיָם, הִקְשׁוּ הַמִּצְרִים שִׁעְבּוּד עַל יִשְׂרָאֵל,
וּלְכָךְ נִקְרֵאת מִרְיָם עַל שֵׁם הַמְּרוּרִים:
הַנְּצָנִים נִרְאוּ בָאָרֶץ. הֵרֵי מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן מוּכָנִים לָכֶם לְכָל צָרְכֵיכֶם
עֵת הַזָּמִיר הִגִּיעַ. שֶׁאַתֶּם עֲתִידִים לוֹמַר שִׁירָה עַל הַיָּם
וְקוֹל הַתּוֹר. קוֹל הַתַּיָּר הַגָּדוֹל. דָּבָר אַחֵר: "קוֹל הַתּוֹר": קוֹל שֶׁהִגִּיעַ זְמַן יְצִיאַתְכֶם
מִמִּצְרַיִם:
הַתְאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ. הִגִּיעַ זְמַן שֶׁל בִּכּוּרִים לִקְרֹב, שֶׁתִּכָּנְסוּ לָאָרֶץ
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר. קָרַב זְמַן נִסְכֵּי הַיָּיִן. דָּבָר אַחֵר: כְּשֶׁרִים שֶׁבָּכֶם חָנְטוּ וְהֵנֵצוּ לְפָנַי
מַעֲשִׂים טוֹבִים וְהֵרִיחוּ רֵיחַ טוֹב
.קוּמִי לָכִי. כְּתִיב יו"ד יְתֵרָה, "קוּמִי לָךְ" לְקַבֵּל עֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת
דָּבָר אַחֵר: הַתְאֵנָה חָנְטָה פַּגֶּיהָ. אֵלּוּ פוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁכָּלוּ בִּשְׁלֹשֶׁת יְמֵי אֲפֵלָה
וְהַגְּפָנִים סְמָדַר נָתְנוּ רֵיחַ. אֵלּוּ הַנִּשְׁאָרִים מֵהֶם, עָשׂוּ תְּשׁוּבָה וְנִתְקַבְּלוּ. כָּךְ נִדְרַשׁ
בְּפִסְקְתָּא:

Verse 14

יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע. זֶה נֶאֱמַר עַל אוֹתָהּ שָׁעָה שֶׁרָדַף פַּרְעֹה אַחֲרֵיהֶם וְהִשִּׂיגָם חוֹנִים עַל
הַיָּם, וְאֵין מָקוֹם לָנוּס לִפְנֵיהֶם מִפְּנֵי הַיָּם, וְלֹא לְהִפָּנוֹת מִפְּנֵי חַיּוֹת רָעוֹת. לְמָה הָיוּ
דוֹמִין בְּאוֹתָהּ שָׁעָה? לְיוֹנָה שֶׁבּוֹרַחַת מִפְּנֵי הַנֵּץ וְנִכְנָסָה בִּנְקִיקֵי הַסְּלָעִים, וְהָיָה הַנָּחָשׁ
נוֹשֵׁף בָּהּ. תִּכָּנֵס לִפְנִים, הֵרֵי הַנָּחָשׁ, תֵּצֵא לַחוּץ, הֵרֵי הַנֵּץ. אָמַר לָהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:
"הַרְאִינִי אֶת מַרְאַיִךְ", אֶת כִּשְׁרוֹן פְּעֻלָּתֵךְ, לְמִי אַתְּ פּוֹנָה בְּעֵת צָרָה
'":הַשְׁמִיעֵנִי אֶת קוֹלֵךְ. "וַיִּצָּעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל ה
בְּחַגְוֵי. בִּנְקִיקֵי, וְהוּא לְשׁוֹן שֶׁבֶר, וְדוֹמֶה לוֹ "יָחוֹגּוּ וְיָנוּעוּ". "וְהָיְתָה אַדְמַת יְהוּדָה
לְמִצְרַיִם לְשָׂחֳא". וּכְשֶׁהֵן רַבִּים, קוֹרֵא לָהֶן חַגְוֵי, וְכֵן: קָצָה קָצְוֵי, וְכֵן "וַיִּכְרֹת אֶת
מַדְוֵיהֶם":
הַמַּדְרֵגָה. אִישְׁקְלוֹי"ש בְּלַע"ז. כְּשֶׁעוֹשִׂין חָרִיץ סְבִיבוֹת הַמַּגְדָּלִים וְשׂוֹפְכִים הֶעָפָר לְמַעְלָה
לְהַגְבִּיהַּ הַתֵּל סָבִיב, עוֹשִׂין אוֹתוֹ מַדְרֵגוֹת מַדְרֵגוֹת זוּ לְמַעְלָה מִזּוּ:
בְּסֵתֶר הַמַּדְרֵגָה. פְּעָמִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן חוֹרִים וְנִכְנָסִים שָׁם שְׁרָצִים וְעוֹפוֹת:

Verse 15

אֶחֱזוּ לָנוּ שׁוּעָלִים. שָׁמַע הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת קוֹלָם, צִוָּה אֶת הַיָּם וּשְׁטָפָם. זֶהוּ: "אֶחֱזוּ
לָנוּ הַשּׁוּעָלִים הַלָּלוּ", הַקְּטַנִּים עִם הַגְּדוֹלִים, שֶׁאַף הַקְּטַנִּים הָיוּ מְחַבְּלִים אֶת הַכְּרָמִים
בְּעוֹד כְּרָמֵינוּ סְמָדַר, שֶׁהָעֲנָבִים דַּקִּים. כְּשֶׁהָיְתָה בַת יִשְׂרָאֵל יוֹלֶדֶת זָכָר וְהִיא טוֹמֶנֶתּוּ,
וְהָיוּ הַמִּצְרִים נִכְנָסִים לְבָתֵּיהֶם וּמְחַפְּשִׂין אֶת הַזְּכָרִים, וְהַתִּינוֹק טָמוּן, וְהוּא בֶּן שָׁנָה אוֹ
בֶּן שָׁנָתַיִם. וְהֵן מְבִיאִין תִּינוֹקוֹת מִבֵּית מִצְרַי, וְתִינוֹק מִצְרִי מְדַבֵּר, וְתִינוֹק יִשְׂרָאֵל
עוֹנֶהוּ מִמָּקוֹם שֶׁטָּמוּן שָׁם, וְהָיוּ תוֹפְשִׂין וּמַשְׁלִיכִין אוֹתוֹ לַיְאוֹר. וְלָמָּה קָרָא אוֹתָם
שׁוּעָלִים? מָה הַשּׁוּעָל הַזֶּה מַבִּיט לִפְנוֹת לַאֲחוֹרָיו לִבְרֹחַ, אַף מִצְרִים מַבִּיטִים לַאֲחוֹרֵיהֶם,
"שֶׁנֶּאֱמַר "אָנוּסָה מִפְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
שֻׁעָלִים קְטַנִּים. כְּתִיב חָסֵר וי"ו עַל שֵׁם שֶׁהָיָה נִפְרָע מֵהֶם בְּמַיִם, שֶׁנִּמְדְּדוּ בְּשֻׁעָלוֹ שֶׁל
מָקוֹם:

Verse 16

דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ. הוּא כָּל צָרְכָיו תָּבַע מִמֶּנִּי, וְלֹא צִוָּה אֶלָּא לִי: "עֲשׂוּ פֶּסַח, קַדְּשׁוּ
בְּכוֹרוֹת, עֲשׂוּ מִשְׁכָּן, הַקְרִיבוּ עוֹלוֹת", וְלֹא תָּבַע מֵאֲמָה אַחֶרֶת:
וַאֲנִי לוֹ. כָּל צָרְכַי תָּבַעְתִּי מִמֶּנּוּ וְלֹא מֵאֱלֹהִים אֲחֵרִים:
הָרֹעֶה. אֶת צֹאנוֹ:
בַּשּׁוֹשַׁנִּים. בְּמִרְעֶה טוֹב וְנוֹחַ וְיָפֶה:

Verse 17

עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם. מוֹסָב לַמִּקְרָא שֶׁל מַעְלָה הַיְמֶנּוּ: "דּוֹדִי לִי וַאֲנִי לוֹ", עַד זְמַן שֶׁגָּרַם
הֶעָוֹן וּשְׁזָפַתְנִי הַשֶּׁמֶשׁ כְּחֹם הַיּוֹם וְגָבַר הַשָּׂרָב:
וְנָסוּ הַצְּלָלִים. חָטָאנוּ בָּעֵגֶל, חָטָאנוּ בַּמְרַגְּלִים. "וְנָסוּ הַצְּלָלִים", זְכִיּוֹת הַמְגִנּוֹת
עָלֵינוּ, פָּרַקְתִּי עֻלּוֹ:
סֹב דְּמֵה לְךָ דוֹדִי. גָּרַמְתִּי לוֹ לְהִסְתַּלֵּק מֵעָלַי עַל הָרִים הַמְּפָלָגִים מִמֶּנִּי
בָּתֶר. לְשׁוֹן חֻלְּקָה וְהַפְלָגָה:

Chapter 3

Verse 1

עַל מִשְׁכָּבִי בַּלֵּילוֹת. בַּצַּר לִי, שֶׁיָּשַׁבְתִּי אֲפִלָּה כָּל שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל
נְזוּפִים:
בִּקַּשְׁתִּיו וְלֹא מְצָאתִיו. "כִּי לֹא אֶעֱלֶה בְּקִרְבְּךָ", "כִּי אֵינֶנִּי בְּקִרְבְּכֶם":

Verse 2

אָקוּמָה נָּא וגו' אֲבַקְשָׁה. "וַיִּחַל מֹשֶׁה", "אֶעֱלֶה אֶל ה'":

Verse 3

מְצָאוּנִי הַשֹּׁמְרִים. מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:
אֵת שֶׁאָהֲבָה נַפְשִׁי רְאִיתֶם. מַה מְּצָאתֶם בְּפִיו?

Verse 4

כִּמְעַט שֶׁעָבַרְתִּי מֵהֶם. קָרוֹב לִפְרִישָׁתָם מֶמֶּנִּי לְסוֹף אַרְבָּעִים שָׁנָה:
עַד שֶׁמְּצָאתִי. שֶׁהָיָה עִמִּי בְּיָמֵי יְהוֹשֻׁעַ לִכְבֹּשׁ שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד מְלָכִים
אֲחַזְתִּיו וְלֹא אַרְפֶּנּוּ. לֹא נָתַתִּי לוֹ רְפִיוֹן עַד שֶׁהֲבִיאוֹתִיו אֶל מִשְׁכַּן שִׁילֹה בְּשִׁבְיל כָּל זֹאת
שֶׁעָשָׂה לִי:

Verse 5

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם. הָאֵמוֹת, בִּהְיוֹתִי גוֹלָה בֵּינֵיכֶם:
אִם תָּעִירוּ וְאִם תְּעוֹרְרוּ. אַהֲבַת דּוֹדִי מֶמֶּנִּי עַל יְדֵי פִּתּוּי וַהֲסָתָה, לְעָזְבוֹ וְלָשׁוּב
מֵאַחֲרָיו:
עַד שֶׁתֶּחְפָּץ. בְּעוֹד שֶׁאַהֲבָתוֹ חָפֵץ עָלַי:

Verse 6

מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר. כְּשֶׁהָיִיתִי מְהַלֶּכֶת בַּמִּדְבָּר וְהָיָה עָמוּד הָאֵשׁ וְהֶעָנָן הוֹלְכִים לְפָנַי
וְהוֹרְגִים נְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים וְשׂוֹרְפִין הַקּוֹצִים וְהַבַּרְקָנִים לַעֲשׂוֹת דֶּרֶךְ מִישׁוֹר, וְהָיָה הֶעָנָן
וְהָעָשָׁן וְרוֹאִין אוֹתָן הָאֵמוֹת וּמַתְמִיהוֹת עַל גְּדֻלָּתִי, וְאוֹמְרוֹת: "מִי זֹאת"? כְּלוֹמַר, כַּמָּה
גְּדוֹלָה הִיא זֹאת הָעוֹלָה מִן הַמִּדְבָּר וגו':
כִּתְימֹרוֹת עָשָׁן. גָּבֹהַּ וְזָקוּף כְּתָמָר:
מְקֻטֶּרֶת מֹר. עַל שֵׁם עֲנַן הַקְּטֹרֶת שֶׁהָיָה מִתַּמֵּר מֵעַל מִזְבֵּחַ הַפְּנִימִי:
רוֹכֵל. בָּשָׂם הַמּוֹכֵר כָּל מִינֵי בְּשָׂמִים:
אֲבָקַת. עַל שֵׁם שֶׁכּוֹתְשִׁין אוֹתוֹ וְשׁוֹחֲקִין הָדֵק כְּאָבָק:

Verse 7

הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה. אֹהֶל מוֹעֵד וְהָאָרוֹן שֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִין בַּמִּדְבָּר:
שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ. שִׁשִּׁים רִבּוֹא סָבִיב לָהּ:
מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל. מִיּוֹצְאֵי הַצָּבָא, לְבַד פְּחוּתִים מֵבֶן עֶשְׂרִים וְהַיְתֵרִים עַל בְּנֵי שִׁשִּׁים:

Verse 8

מְלֻמְּדֵי מִלְחָמָה. מִלְחַמְתָּהּ שֶׁל תּוֹרָה, וְכֵן הַכֹּהֲנִים הַסּוֹבְבִים אוֹתָהּ הַחוֹנִים סְבִיבוֹת הַמִּשְׁכָּן, מְלֻמְּדֵי סֵדֶר עֲבוֹדָתָם:
אִישׁ חַרְבּוֹ. כְּלֵי זֵינוֹ הֵן מְסֹרֶת וְסִימָנִים, שֶׁמַּעֲמִידִים עַל יָדָם אֶת הַגִּרְסָא וְהַמְּסוֹרָה שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח:
מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת. פֶּן יִשְׁכָּחוּהָ, וְיָבוֹאוּ עֲלֵיהֶם צָרוֹת וְכֵן הוּא אוֹמֵר: "נַשְּׁקוּ בַר פֶּן יֶאֱנַף וְתֹאבְדוּ דָּרֶךְ":

Verse 9

אַפִּרְיוֹן עָשָׂה לוֹ. זֶה אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁנִּקְבַּע בְּמִשְׁכַּן שִׁילֹה, עָשָׂה לוֹ אַפִּרְיוֹן, חֵפֶת כֶּתֶר לְכָבוֹד:

Verse 10

רְפִידָתוֹ. מִשְׁכָּבוֹ וּמִשְׁכָּנוֹ עַל הַכַּפֹּרֶת שֶׁהוּא זָהָב:
מֶרְכָּבוֹ אַרְגָּמָן. זֶה הַפָּרֹכֶת, שֶׁהָיָה תָּלוּי וְ'רוֹכֵב' עַל כְּלוּנָסָאוֹת מֵעֲמוּד לְעַמּוּד:
תּוֹכוֹ רָצוּף. סָדוּר בְּרִצְפַּת אַהֲבָה, אָרוֹן וְכַפֹּרֶת וּכְרוּבִים וְלוּחוֹת:
מִבְּנוֹת יְרוּשָׁלָיִם. אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל, יְרֵאִים וּשְׁלֵמִים לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא:

Verse 11

בְּנוֹת צִיּוֹן. בָּנִים שֶׁמְּצַיְּנִין לוֹ בְּמִילָה וּבִתְפִלִּין וּבְצִיצִית:
בַּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ. אֹהֶל מוֹעֵד שֶׁהוּא מְעֻטָּר בְּגַוְנִין: תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי.
אָמַר רַבִּי נְחוּנְיָא: שְׁאַל רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אֶת רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי: אֶפְשָׁר שֶׁשָּׁמַעְתָּ מֵאָבִיךָ מַהוּ: "בַּעֲטָרָה שֶׁעִטְּרָה לוֹ אִמּוֹ"? אָמַר לוֹ: מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁהָיְתָה לוֹ בַת יְחִידָה וְהָיָה אוֹהֲבָהּ בְּיוֹתֵר. לֹא זָז מֵחַבְּבָהּ עַד שֶׁקְּרָאָהּ בִּתִּי, שֶׁנֶּאֱמַר "שִׁמְעִי בַת וּרְאִי". לֹא זָז מֵחַבְּבָהּ עַד שֶׁקְּרָאָהּ אֲחוֹתִי, שֶׁנֶּאֱמַר: "פִּתְחִי לִי אֲחֹתִי רַעְיָתִי". לֹא זָז מֵחַבְּבָהּ עַד שֶׁקְּרָאָהּ אִמִּי, שֶׁנֶּאֱמַר "הַקְשִׁיבוּ אֵלַי עַמִּי וּלְאֻמִּי אֵלַי הַאֲזִינוּ". "וּלְאֻמִּי" כְּתִיב. עָמַד רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וּנְשָׁקוֹ עַל רֹאשׁוֹ וְכוּ':
בְּיוֹם חֻתָּנָתוֹ. יוֹם מַתַּן תּוֹרָה, שֶׁעִטְּרוּהוּ לָהֶם לְמֶלֶךְ וְקִבְּלוּ עֲלֵיהֶם:
וּבְיוֹם שִׂמְחַת לִבּוֹ. זֶה שִׁמְעִנִי לְמִלּוּאִים, שֶׁנִּתְחַנֵּךְ בּוֹ הַמִּשְׁכָּן בַּמִּדְבָּר:

Chapter 4

Verse 1

הִנָּךְ יָפָה רַעְיָתִי. קִלְסָן וְרָצָן וְעָרְבוּ עָלָיו קָרְבְּנוֹתֵיהֶם:
עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם. שֶׁטָּטְאוּ לְפָנַי בִּימֵי חָפְנִי וּפִינְחָס:
עֵינַיִךְ יוֹנִים. גַּוֹנַיִךְ וּמַרְאִיתֵךְ וְדֶגְמָתֵךְ כַּיּוֹנָה הַדְּבֵקָה בְּבֶן זוּגָהּ, וּכְשֶׁשּׁוֹחֲטִין אוֹתָהּ אֵינָהּ מְפַרְכֶּסֶת אֶלָּא פוֹשֶׁטֶת צַוָּארָהּ, כָּךְ אַתְּ נָתַתְּ שָׁכֶם לִסְבֹּל עֻלִּי וּמוֹרָאִי: מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ
שַׂעְרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים. הַקִּלּוּס הַזֶּה דֶּגֶמֶת קִלּוּס אִשָּׁה הַנֶּאֱהֶבֶת לְבַעְלָהּ. מִבִּפְנִים לְקִשּׁוּרַיִךְ שַׂעְרֵךְ
נָאֶה וּמַבְהִיק כְּצֹהַר וְלַבְנוּנִית כִּשְׁעַר עִזִּים לְבָנוֹת הַיּוֹרְדוֹת מִן הֶהָרִים וּשְׂעָרָן מַבְהִיק
מֵרָחוֹק. וְהַדֶּגֶמָא שֶׁדָּמָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל לְךָ, זוֹ הִיא: מִבִּפְנִים לְמַעֲנוֹתַיִךְ וּמִשְׁכְּנוֹתַיִךְ, אַף הָרַקִּים שֶׁבֵּיִךְ חֲבִיבִין עָלַי כְּיַעֲקֹב וּבָנָיו שֶׁגָּלְשׁוּ לָרֶדֶת מֵהַר הַגִּלְעָד כְּשֶׁהִשִּׂיגָם לָבָן שָׁם.
דָּבָר אַחֵר: כְּאוֹתָן שֶׁצָּבְאוּ עַל מִדְיָן בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שֶׁהִיא בְּאֶרֶץ גִּלְעָד. וְלָשׁוֹן זֶה בְּמִדְרַשׁ שִׁיר הַשִּׁירִים:
מִבַּעַד. הוּא לְשׁוֹן מִבִּפְנִים, שֶׁרַשׁ "בְּעַד" שֶׁבַּמִּקְרָא דָּבָר הַמַּסֵּךְ וּמְגִן נֶגֶד דָּבָר אַחֵר, כְּמוֹ "וּבְעַד כּוֹכְבִים יַחְתֹּם", "הָאָרֶץ בְּרִיחֶיהָ בַּעֲדֵי", "הַבְּעַד עֲרָפֶל". וּ"מִבַּעַד" הוּא הַדָּבָר שֶׁהוּא מִבִּפְנִים לְאוֹתוֹ "בְּעַד". לְכָךְ הוּא אוֹמֵר "מִבַּעַד":

צַמְתֵּךְ. לְשׁוֹן דָּבָר הַמְצַמְצֵם הַשֵּׂעָר שֶׁלֹּא יַפְרִיחַ לָצֵאת, וְזוֹ הִיא הַשְׁבָּכָה וְהַקְּשׁוּרִים. וְלֹא
יִתְּכֵן לְפָרֵשׁ צַמְתֵּךְ לְשׁוֹן צֹמֶת, שֶׁתִּהֵא הַתִּי"ו מֻשְׁרֶשֶׁת בַּתֵּבָה, שֶׁאִם כֵּן, הָיָה לָהּ לִהְיוֹת
דְּגוּשָׁה כְּשֶׁהִיא נִסְמֶכֶת לְה"א לִפְעֹל בָּהּ פְּעֻלַּת נְקֵבָה, אוֹ לְוי"ו לִפְעֹל בּוֹ פְּעֻלַּת זָכָר כְּמוֹ
תי"ו שֶׁל שַׁבָּת, כְּשֶׁהוּא נוֹתְנָהּ לִנְקֵבָה הִיא מֻדְגֶּשֶׁת, כְּמוֹ "חַגָּהּ, חָדְשָׁהּ, וְשַׁבַּתָּהּ", וְכֵן
לְזָכָר, "עוֹלַת שַׁבַּת בְּשַׁבַּתּוֹ". וְתִי"ו שֶׁל צַמְתֵּךְ שֶׁהִיא רָפָה, עַל כָּרְחֲנוּ בָאָה בְּמָקוֹם ה"א,
וְיֵהָא שֵׁם הַקְּשׁוּר צַמָּה. וּכְשֶׁהוּא סָמוּךְ לְתִתּוֹ לְזָכָר אוֹ לִנְקֵבָה, תֵּהָפֵךְ הַה"א לְתִי"ו רָפָה,
כְּגוֹן שְׂפָתָהּ תֵּהָפֵךְ לוֹמַר שְׂפָתָתוֹ, שְׂפָתָתָהּ. וְכֵן אָמָה, אֲמָתוֹ, אֲמָתָהּ. עֶרְוָה, עֶרְוָתוֹ,
עֶרְוָתָהּ. וְכֵן זֶה: צַמָּה, צַמָּתוֹ, צַמָּתָהּ, צַמָּתִי, צַמָּתֵךְ:
שֻׁגְלְשׁוּ. שֻׁנְקְרְחוּ. גִּבֵּי מְתֻרְגָּם גְּלוּשׁ. כְּשֶׁהַבְּהֵמוֹת יוֹרְדוֹת מִן הָהָר, נִמְצָא הָהָר נִקְרָח
וּמְמֹרָט מֵהֶם:

Verse 2

שְׂנִיךְ כְּעֵדֶר הַקְּצוּבוֹת וגו'. אַף קְלוּס זֶה בִּלְשׁוֹן נוֹי אִשָּׁה:
שְׂנִיךְ. דַּקּוֹת וּלְבָנוֹת וּסְדוּרוֹת עַל סִדּוּרָן כְּצֶמֶר וְסֶדֶר עֵדֶר הָרְחֵלִים הַבְּרוּרוֹת מִשָּׁאָר הַצֹּאן
בְּקֶצֶב וּמִנְיָן. נִמְסָרוֹת לְרוֹעֶה תָּכֶם וְהָגוּן לְזָהֵר בְּצַמְרָן, שֶׁעוֹשִׂין אוֹתָן לְכֹלִי מֵילַת.
וּמְשֻׁמָּרִין אוֹתָן מֵעֵת לָדָתָן שֶׁלֹּא יִתְלַכְלֵךְ הַצֶּמֶר, וְרוֹחֲצִין אוֹתָם מִיּוֹם אֶל יוֹם:
שֶׁכֻּלָּם מַתְאִימוֹת. לְשׁוֹן מֻתָּם. "אֵין מְתֹם בִּבְשָׂרִי", כְּלוֹמַר: תְּמִימוֹת אינטרי"ש בְּלַע"ז
וְשַׁכֵּלָה. שׁוּם שְׁכוֹל וּמוּם אֵין בָּהֶם. וְנֶאֱמַר הַדָּגְמָא הַזּוֹ עַל שֵׁם גִּבּוֹרֵי יִשְׂרָאֵל, הַכּוֹרְתִים
וְאוֹכְלִים אוֹיְבֵיהֶם בְּשִׁנֵּיהֶם סְבִיבוֹתָם. וַהֲרֵי הֵם מִתְרַחֲקִין מִן הַגָּזֵל שֶׁל יִשְׂרָאֵל וּמִן
הָעֲרָיוֹת, שֶׁלֹּא יִתְלַכְלְכוּ בָּעֲבֵרָה. וְנֶאֱמַר קְלוּס זֶה עַל שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ שֶׁצָּבְאוּ עַל
מִדְיָן בְּקֶצֶב וּמִנְיָן, שֶׁלֹּא נֶחְשַׁד אֶחָד מֵהֶם עַל הָעֲרָיוֹת, שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא נִפְקַד מִמֶּנּוּ אִישׁ".
וְאַף עַל הִרְהוּר הַלֵּב הֵבִיאוּ כַּפָּרָתָן. וְאַף עַל הַגָּזֵל לֹא נֶחְשְׁדוּ, שֶׁהֵעִיד עֲלֵיהֶם הַכָּתוּב
"וַיִּקְחוּ אֶת כָּל הַשָּׁלָל וַיָּבִאוּ אֶל מֹשֶׁה וְאֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וגו'". וְלֹא הִבְרִיחַ אֶחָד מֵהֶן
פָּרָה אַחַת אוֹ חֲמוֹר אֶחָד:

Verse 3

כְּחוּט הַשָּׁנִי שִׂפְתוֹתַיִךְ. נָאוֹת לְהַבְטִיחַ וְלִשְׁמֹר הַבְטָחָתָם, כְּמוֹ שֶׁעָשׂוּ הַמְרַגְּלִים לְרָחָב הַזּוֹנָה,
שֶׁאָמְרוּ לָהּ "אֶת תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי וגו'", וְשָׁמְרוּ הַבְטָחָתָם:
וּמִדְבָּרֵךְ. דִּבּוּרֵךְ, וַהֲרֵי הוּא מִגְזֶרֶת "הַנִּדְבָּרִים בְּךְ אֵצֶל הַקִּירוֹת", "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי
ה'". פרלד"ץ בְּלַע"ז:
רַקָּתֵךְ. הִיא גַּבַּהּ הַפָּנִים שֶׁקּוֹרִין פומילי"ש בְּלַע"ז אֵצֶל הָעֵינַיִם, וּבִלְשׁוֹן גְּמָרָא קוֹרִין
אוֹתוֹ רוּמָנֵי דְּאַפֵּי. וְדוֹמִין לְפֶלַח, חֲצִי רִמּוֹן מְבֻחוּץ שֶׁהוּא אָדֹם וּסְגַלְגַּל. הֲרֵי קְלוּס
בְּנוֹי אִשָּׁה. וְהַדֶּגְמָא פֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ: רֵיקָנִים שֶׁבֵּיךְ מְלֵאִים מִצְוֹת כְּרִמּוֹן
מִבַּעַד לְצַמָּתֵךְ. מִבִּפְנִים לְקְשׁוּרֵיךְ:

Verse 4

כְּמִגְדַּל דָּוִיד צַוָּארֵךְ. קוֹמָה זְקוּפָה נוֹי בָּאִשָּׁה. וְהַדֶּגְמָא "כְּמִגְדַּל דָּוִד", הוּא מָצוּדַת צִיּוֹן
שֶׁהוּא מָקוֹם חָזָק וְעֹפֶל וּמִבְצָר, כָּךְ הוּא "צַוָּארֵךְ", זוֹ לִשְׁכַּת הַגָּזִית, שֶׁהָיְתָה חֲזָקָה
וּמִבְצָרָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל. וְאוֹתוֹ הַמִּגְדָּל "בָּנוּי לְתַלְפִּיוֹת", בָּנוּי לְנוֹי, לִהְיוֹת הַכֹּל מִסְתַּכְּלִין
בּוֹ לִלְמֹד צוּרוֹתָיו וְנוֹי מְלֶאכֶת תַּבְנִיתוֹ. וְהוּא מִגְזֶרֶת: "מַלְפֵּנוּ מִבַּהֲמוֹת אָרֶץ", וְהַתִּי"ו
בְּ"תַלְפִּיוֹת כְּמוֹ תִּי"ו שֶׁבְּ"תַּרְמִית" וּבְ"תַּבְנִית":
אֶלֶף הַמָּגֵן תָּלוּי עָלָיו. כָּךְ מִנְהַג הַשָּׂרִים לִתְלוֹת מָגִנֵּיהֶם וְשִׁלְטֵיהֶם בְּכָתְלֵי הַמִּגְדָּלִים
שִׁלְטֵי. אַשְׁפּוֹת שְׁנוֹתְנִין בָּהֶם חִצִּים, כְּמוֹ: "הָבְרוּ הַחִצִּים מִלְּאוּ הַשְּׁלָטִים", וְדוֹמֶה לוֹ
לִשְׁכַּת הַגָּזִית, שֶׁמִּשָּׁם הוֹרָאָה יוֹצְאָה, שֶׁהַתּוֹרָה מָגֵן לְיִשְׂרָאֵל. וְיֵשׁ לוֹמַר, אֶלֶף הַמָּגֵן כְּמוֹ
מָגֵן הָאֶלֶף, עַל שֵׁם "דָּבָר צִוָּה לְאֶלֶף דּוֹר":
כֹּל שִׁלְטֵי הַגִּבֹּרִים. מָצִינוּ שֶׁהַתַּלְמִידִים נִקְרָאִים עַל שֵׁם חִצִּים וּשְׁלָטִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר
""כְּחִצִּים בְּיַד גִּבּוֹר כֵּן בְּנֵי הַנְּעוּרִים. אַשְׁרֵי הַגֶּבֶר אֲשֶׁר מִלֵּא אֶת אַשְׁפָּתוֹ מֵהֶם:

Verse 5

שְׁנֵי שָׁדַיִךְ. הַמֵּינִיקוֹת אוֹתָךְ, זֶה מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן
כִּשְׁנֵי עֻפָרִים תְּאוֹמֵי צְבִיָּה. דֶּרֶךְ צְבִיָּה לִהְיוֹת יוֹלֶדֶת תְּאוֹמִים. כָּךְ שְׁנֵיהֶם שָׁוִים, שְׁקוּלִים
זֶה כָּזֶה. דָּבָר אַחֵר: "שְׁנֵי שָׁדַיִךְ" עַל שֵׁם הַלּוּחוֹת "תְּאוֹמֵי צְבִיָּה" שֶׁהֵם מְכֻוָּנוֹת בְּמִדָּה
אַחַת, וַחֲמִשָּׁה דִּבְּרוֹת עַל זוֹ וַחֲמִשָּׁה עַל זוֹ מְכֻוָּנִין דִּבּוּר כְּנֶגֶד דִּבּוּר: "אָנֹכִי" כְּנֶגֶד "לֹא
תִרְצָח", שֶׁהָרוֹצֵחַ מְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. "לֹא יִהְיֶה לְךָ" כְּנֶגֶד "לֹא
תִנְאָף", שֶׁהַזּוֹנֶה אַחַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, דֶּרֶךְ אִשָּׁה הַמְנָאֶפֶת תַּחַת אִישָׁהּ תִּקַּח אֶת זָרִים. "לֹא
תִשָּׂא" כְּנֶגֶד "לֹא תִגְנֹב", שֶׁהַגּוֹנֵב סוֹפוֹ לִשָּׁבַע לַשֶּׁקֶר. "זָכוֹר" כְּנֶגֶד "לֹא תַעֲנֶה", שֶׁהַמְחַלֵּל

אֶת הַשַּׁבָּת מֵעִיד שֶׁקֶר בְּבוֹרְאוֹ, לוֹמַר שֶׁלֹּא שָׁבַת בְּשַׁבַּת בְּרֵאשִׁית. "כַּבֵּד" כְּנֶגֶד "לֹא תַחְמֹד",
שֶׁהַחוֹמֵד סוֹפוֹ לְהוֹלִיד בֵּן שֶׁמַּקְלֶה אוֹתוֹ וּמְכַבֵּד לְמִי שֶׁאֵינוֹ אָבִיו:
הָרֹעִים. אֶת צֹאנָם בַּשּׁוֹשַׁנִּים וּמַדְרִיכִים אוֹתָם בְּדֶרֶךְ נוֹחָה וְיָשָׁרָה:

Verse 6

עַד שֶׁיָּפוּחַ הַיּוֹם. עַד שֶׁתִּתְפַּשֵּׁט הַחַמָּה:
וְנָסוּ הַצְּלָלִים. הִיא עֵת עֶרֶב וְחֹם הַיּוֹם אֲנִי אַצִּילֵךְ וְאַתְּ עֲרֵבָה עָלַי
הַיּוֹם. הוּא הַשֶּׁמֶשׁ, וְכֵן "לְרוּחַ הַיּוֹם", וְכֵן "כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בֹּעֵר כַּתַּנּוּר". וּמְשָׁפּוּחַ
הַיּוֹם, "אֵלֶךְ לִי בְּהַר הַמּוֹרִיָּה", בְּבֵית עוֹלָמִים. בְּבְרֵאשִׁית רַבָּה. כְּלוֹמַר: מְשֶׁחֲטוּאוּ אָז
לְפָנַי לְחַלֵּל אֶת קָדָשַׁי וְלִנְאֹץ מִנְחָתִי בִּימֵי חָפְנִי וּפִנְחָס, אֶסְתַּלֵּק מֵעֲלֵיכֶם וְאֶטּשׁ מִשְׁכָּן הַזֶּה
וְאֶבְחַר לִי בְּהַר הַמּוֹרִיָּה, בְּבֵית עוֹלָמִים. וְשָׁם "כֵּלֶךְ יָפָה. .. וּמוּם אֵין בָּךְ", וְאֶרְצֶה שָׁם
כָּל קָרְבְּנוֹתַיִךְ:

Verse 7

Verse 8

אִתִּי מִלְּבָנוֹן כַּלָּה. כְּשֶׁתִּגְלוּ מִלְּבָנוֹן זֶה, אִתִּי תִּגְלוּ, כִּי אֲנִי אֶגְלֶה עִמָּכֶם:
אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי. וּכְשֶׁתָּשׁוּבוּ מִן הַגּוֹלָה, אֲנִי אָשׁוּב עִמָּכֶם, וְאַף כָּל יְמֵי הַגּוֹלָה,
בְּצָרָתֵךְ לִי צָר. וְעַל כֵּן כָּתַב, "אִתִּי מִלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי", כְּשֶׁתִּגְלוּ מִלְּבָנוֹן זֶה, אִתִּי תָּבוֹאִי,
וְלֹא כָּתַב, "אִתִּי לְלְּבָנוֹן תָּבוֹאִי", לוֹמַר, מִשָּׁעַת יְצִיאַתְכֶם מִכָּאן עַד שָׁעַת בִּיאַתְכֶם כָּאן,
אֲנִי עִמָּכֶם בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּצְאוּ וְתָבוֹאוּ:
תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה. בְּקַבְּצִי אֶת נִדָּחַיִךְ, תִּסְתַּכְּלִי וְתִתְבּוֹנְנִי מַה שְׁכַר פְּעֻלָּתֵךְ מֵרֹאשִׁית
הָאֱמוּנָה שֶׁהֱאֲמַנְתְּ בִּי: לֶכְתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר, וּמָסְעוֹתַיִךְ וַחֲנִיּוֹתַיִךְ עַל פִּי, וּבִיאָתֵךְ לְרֹאשׁ
שְׁנִיר וְחֶרְמוֹן שֶׁהָיוּ מְעוֹנוֹת אֲרָיוֹת, סִיחוֹן וְעוֹג. דָּבָר אַחֵר: "מֵרֹאשׁ אֲמָנָה", הַר הוּא
בִּגְבוּל צְפוֹנָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וּשְׁמוֹ אֲמָנָה, וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה טוּרֵי אַמְנוֹן, וְהוֹר הָהָר שֶׁנֶּאֱמַר
בּוֹ "מִן הַיָּם הַגָּדוֹל תְּתָאוּ לָכֶם הֹר הָהָר". וּכְשֶׁהַגָּלֻיּוֹת נִקְבָּצוֹת וּמַגִּיעוֹת שָׁם, הֵם צוֹפִים
מִשָּׁם וְרוֹאִין גְּבוּל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וַאֲוִירָהּ שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וּשְׂמֵחִים וְאוֹמְרִים הוֹדָיָה. לְכָךְ
נֶאֱמַר: "תָּשׁוּרִי מֵרֹאשׁ אֲמָנָה":

Verse 9

לִבַּבְתִּנִי. מָשַׁכְתְּ אֶת לִבִּי אַלַיִךְ:
בְּאַחַת מֵעֵינַיִךְ. הַרְבֵּה דְּגָמוֹת טוֹבוֹת שֶׁבְּיִךְ, לוּלֵא הָיְתָה בְּיִךְ אֶלָּא אַחַת מֵהֶן הָיִיתִי מְחַבְּבֵךְ
בְּיוֹתֵר, וְכָל שֶׁכֵּן בְּכֻלָּן, וְכֵן: "בְּאַחַד עָנָק מִצַּוָּארָנָיִךְ", בְּאֶחָד מֵרִבִּידֵי עַנְקֵי קִשּׁוּטַיִךְ. הֵם
תַּכְשִׁיטֵי מִצְוָה שֶׁיִּשְׂרָאֵל מְצֻיָּנִין בָּהֶם. דָּבָר אַחֵר: "בְּאַחַד עָנָק", בְּאֶחָד מֵאֲבוֹתַיִךְ, הוּא
אֶחָד הָיָה" מְיֻחָד, וְזֶה אַבְרָהָם הַנִּקְרָא עָנָק: "הָאָדָם הַגָּדוֹל בָּעֲנָקִים":"

Verse 10

מַה יָּפוּ דֹדַיִךְ. כָּל מָקוֹם שֶׁהֻרְאֵית לִי שָׁם חִבָּה יָפָה הוּא בְּעֵינַי: גִּלְגָּל, שִׁילֹה, נוֹב
וְגִבְעוֹן, וּבֵית עוֹלָמִים. הוּא שָׁיְסַד הַבַּבְלִי: "מְנוּחָה וְשָׁאָר וְעוּדִים". "מְנוּחָה", זוּ
יְרוּשָׁלַיִם. "וְשָׁאָר וְעוּדִים", מָקוֹם שֶׁנִּתְוַעֲדָה שָׁם שְׁכִינָה לְיִשְׂרָאֵל:
וְרֵיחַ שְׁמָנַיִךְ. שָׁם טוֹב:

Verse 11

נֹפֶת. מָתוֹק:
תִּטֹּפְנָה שִׂפְתוֹתַיִךְ. טַעֲמֵי תוֹרָה:
וְרֵיחַ שַׂלְמֹתַיִךְ. מִצְוֹת הַגּוּפוֹת הַנּוֹהֲגוֹת בְּשַׂלְמוֹתַיִךְ: צִיצִית, תְּכֵלֶת, בִּגְדֵי כְהֻנָּה, אִסּוּר
שַׁעַטְנֵז:

Verse 12

גַּן נָעוּל. עַל שֵׁם צְנִיעוּת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין פְּרוּצוֹת בָּעָרִיוֹת:
גַּל נָעוּל. יֵשׁ לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן מַעְיָן כְּמוֹ "גֻּלּוֹת עִלִּיוֹת". וְיֵשׁ לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן שַׁעַר, וְהוּא
לָשׁוֹן אֲרַמִּי, בַּתַּלְמוּד: "טְרוֹקוּ גַּלֵּי":

Verse 13

שְׁלָחַיִךְ. אֶרֶץ יִבְשָׁה קְרוּיָה בֵּית הַשְּׁלָחִין, וְצָרִיךְ לְהַשְׁקוֹתָהּ תָּמִיד. וּשְׁדֵה בֵּית הַבַּעַל יָפֶה
הֵימֶנָּה. וְכָאן קִלֵּס הַיָּבֵשׁ, שְׁלָחַיִךְ הֲרֵי הֵן מְלֵאִין כָּל טוּב כְּפַרְדֵּס רִמּוֹנִים. וְזֶה עַל שֵׁם
קְטַנִּים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל מַרְטִיבִים מַעֲשִׂים טוֹבִים כְּפַרְדֵּס רִמּוֹנִים:
כְּפָרִים עִם נְרָדִים. מִינֵי בְשָׂמִים הֵם:

Verse 14

Verse 15

מַעְיַן גַּנִּים. כָּל זֶה מוּסָב עַל "שְׁלָחַיִךְ", וּמְקַלְּסָן כְּמַעְיָן הַמַּשְׁקֶה אוֹתָן. וְהַדֶּגְמָא: עַל שֵׁם
טְבִילוֹת טָהֳרָה שֶׁבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל טוֹבְלוֹת:
וְנוֹזְלִים מִן לְבָנוֹן. מִמָּקוֹם נְקִיּוּת בְּאֵין עֻכִּירַת טִיט:

Verse 16

עוּרִי צָפוֹן וּבוֹאִי תֵימָן. אַתָּר שָׁעָרַב עָלַי רֵיחֵךְ וְנוֹי מִשְׁכְּנוֹתַיִךְ, אֲנִי מְצַוֶּה אֶת הָרוּחוֹת
צָפוֹן וְתֵימָן לְהָפִיחַ בְּגַנֵּךְ לָצֵאת רֵיחֵךְ הַטּוֹב לְמֶרְחוֹק, וְהַדֶּגְמָא: עַל שֵׁם שֶׁהַגָּלֻיּוֹת
מִתְקַבְּצוֹת, וּמִכָּל הַגּוֹיִם מְבִיאִים אוֹתָם מִנָּהּ לִירוּשָׁלַיִם, וּבִימֵי הַבִּנְיָן יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל
נִקְבָּצִים שָׁם לְמוֹעֲדִים וְלִרְגָלִים, וְיִשְׂרָאֵל מְשִׁיבִין: "יָבֹא דוֹדִי לְגַנּוֹ", אִם אַתָּה שָׁם הַכֹּל
שָׁם:

Chapter 5

Verse 1

בָּאתִי לְגַנִּי. בִּימֵי חֲנֻכַּת הַבָּיִת:
אָרִיתִי. לָקַטְתִּי, וְהוּא לְשׁוֹן מִשְׁנָה: "כִּמְלֹא אוֹרָה וְסַלּוֹ", וְאַף לְשׁוֹן מִקְרָא "וְאָרוֹהָ כָּל
עֹבְרֵי דָרֶךְ". וְנֶאֱמַר עַל שֵׁם הַקְּטֹרֶת, שֶׁהַקְּטִירוּ קְטֹרֶת יָחִיד הַנִּשְׁאִים עַל מִזְבַּח הַחִיצוֹן
וְנִתְקַבְּלָה, וְהוּא דָּבָר שֶׁאֵינוֹ נוֹהֵג לְדוֹרוֹת. וְעַל כֵּן נֶאֱמַר: "אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי".
יֵשׁ דְּבַשׁ שֶׁהוּא גָּדֵל בְּקָנִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: "בְּיַעֲרַת הַדְּבָשׁ". וְ"יַעְרַת" הִיא לְשׁוֹן קָנֶה,
כְּמוֹ "וַתָּשֶׂם בַּסּוּף", וְשַׁוִּיתָהּ בְּיַעֲרָא. וּמוֹצִיא הַדְּבַשׁ וּמַשְׁלִיכִין הָעֵץ. וַאֲנִי מֵרֹב חִבָּה
"אָכַלְתִּי יַעְרִי עִם דְּבְשִׁי", אָכַלְתִּי הַקָּנֶה עִם הַדְּבַשׁ, אֶת שֶׁאֵינוֹ רָאוּי עִם הָרָאוּי, קְטֹרֶת
נְדָבָה, וְכֵן שְׁעִירֵי חַטָּאת שֶׁהִקְרִיבוּ הַנְּשִׂיאִים, וְאֵין חַטָּאת קְרֵבָה נְדָבָה, וַאֲנִי קִבַּלְתִּים בְּיוֹם
בַּיּוֹם:
שָׁתִיתִי יֵינִי. הֵם הַנְּסָכִים:
עִם חֲלָבִי. מָתְקוּ וְצָחוּ מֵחָלָב:
אִכְלוּ רֵעִים. בְּאֹהֶל מוֹעֵד אַהֲרֹן וּבָנָיו, וּבְבֵית עוֹלָמִים הַכֹּהֲנִים כֻּלָּם
שְׁתוּ וְשִׁכְרוּ דוֹדִים. אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל אוֹכְלֵי בְּשַׂר זֶבַח הַשְּׁלָמִים שֶׁהִקְרִיבוּ לַחֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ

Verse 2

אֲנִי יְשֵׁנָה. כְּשֶׁהָיִיתִי שְׁלֵוָה וּשְׁקֵטָה בְּבֵית רֹאשׁוֹן, נוֹאַשְׁתִּי מֵעֲבֹד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כִּישֵׁנָה
וְנִרְדָּמֶת:
וְלִבִּי עֵר. זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. כָּךְ נִדְרַשׁ בְּפִסְיקְתָּא:
וְלִבִּי עֵר. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שֶׁהוּא צוּר לְבָבִי וְחֶלְקִי עֵר לְשָׁמְרֵנִי וּלְהֵיטִיב לִי:
קוֹל דוֹדִי דוֹפֵק. מַשְׁרֶה שְׁכִינָתוֹ עַל הַנְּבִיאִים וּמַזְהִיר עַל יְדֵיהֶם הַשִּׁכֵּם וְשָׁלוֹחַ
פְּתְחִי לִי. אַל תִּגְרְמִי לִי שֶׁאֶסְתַּלֵּק מֵעָלַיִךְ
שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל. לְשׁוֹן אָדָם שֶׁבָּא בַלַּיְלָה דוֹפֵק עַל פֶּתַח אֲהוּבָתוֹ. אוֹמֵר כֵּן: "בְּשִׁבְיל
חָבָתֵךְ בָּאתִי בַּלַּיְלָה בְּעֵת הַטַּל אוֹ הַגֶּשֶׁם". וְהַדֶּגְמָא: "שֶׁרֹאשִׁי נִמְלָא טָל" שֶׁאֲנִי מָלֵא רָצוֹן
וְנַחַת רוּחַ אַבְרָהָם אָבִיךְ, שֶׁעָרְבוּ עָלַי מַעֲשָׂיו כַּטַּל, וְהִנְנִי בָא אֵלַיִךְ טָעוּן בְּרָכוֹת וְשִׁלּוּם
שְׂכַר מַעֲשִׂים טוֹבִים אִם תָּשׁוּבִי אֵלָי:
קְוֻצּוֹתַי רְסִיסֵי לָיְלָה. אַף בְּיָדִי הַרְבֵּה קְבוּצוֹת מִינֵי פֵּרָעוֹת לִפְרָעוֹת מֵעוֹנְבֵי וּמִמְנַאֲצַי.
"טַל" הוּא לְשׁוֹן נַחַת:

רְסִיסֵי לָיְלָה. גִּשְׁמֵי לַיְלָה שֶׁהֵן טוֹרַח וַעֲיפוּת. "רְסִיסֵי" תַּרְגּוּם שֶׁל "רְבִיבִים",
"וְכִרְבִיבִים עֲלֵי עֵשֶׂב," "וְכִרְסִיסֵי מַלְקוֹשָׁא" קְווּצוֹת הֵן דְּבוּקֵי שַׂעֲרוֹת רֹאשׁ הַמְדֻבָּקִים
יַחַד שֶׁקּוֹרִין פלוצי"ל"ש. וּלְפִי שֶׁאָחַז הַמִּקְרָא בִּלְשׁוֹן טַל וּמָטָר, אָחַז בִּלְשׁוֹן רֹאשׁ
וּקְוֻצוֹת, שֶׁדֶּרֶךְ טַל וּמָטָר לְהֵאָחֵז בַּשֵּׂעָר וּבַקְוֻצוֹת. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ "טַל וּרְסִיסֵי לָיְלָה" שְׁנֵיהֶם
לְטוֹבָה שְׁכַר מִצְוֹת קַלּוֹת הַנּוֹחוֹת לְהֵעָשׂוֹת כְּטַל, וּשְׂכַר מִצְוֹת חֲמוּרוֹת הַקָּשׁוֹת כְּטוֹרַח רְסִיסֵי
לָיְלָה:

Verse 3

פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי. כִּלּוֹמַר, כְּבָר לִמַּדְתִּי לְעַצְמִי דְּרָכִים אֲחֵרִים; לֹא אוּכַל לָשׁוּב אֵלֶיךָ
עוֹד, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "וּמִן אָז חָדַלְנוּ לְקַטֵּר לִמְלֶכֶת הַשָּׁמַיִם וגו'" שֶׁהָיוּ הַדְּרָכִים הָאֵלֶּה
יְשָׁרִים בְּעֵינֵיהֶם. וּלְשׁוֹן "פָּשַׁטְתִּי אֶת כֻּתָּנְתִּי, רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי", לְשׁוֹן תְּשׁוּבַת הָאִשָּׁה
הַמְנָאֶפֶת שֶׁאֵינָהּ רוֹצָה לִפְתּוֹחַ לְבַעְלָהּ הַדֶּלֶת, וּלְפִי שֶׁפָּתַח הַכָּתוּב בִּלְשׁוֹן "אֲנִי יְשֵׁנָה, קוֹל
דּוֹדִי דוֹפֵק", סִיֵּם בִּלְשׁוֹן תְּשׁוּבָה הַנּוֹפֶלֶת עַל לְשׁוֹן דּוֹפֵק עַל הַדֶּלֶת בְּעֵת מִשְׁכַּב הַשֵּׁנָה
בַּלֵּילוֹת:

Verse 4

דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר. שֶׁאֵצֶל הַדֶּלֶת, וְרָאִיתִי יָדוֹ, וְנֶהְפְּכוּ עָלַי הֲמוֹן מֵעַי לָשׁוּב
לְאַהֲבָתוֹ וְלִפְתֹּחַ לוֹ:

Verse 5

קַמְתִּי אֲנִי לִפְתֹּחַ לְדוֹדִי וְיָדַי נָטְפוּ מוֹר. כִּלּוֹמַר, בְּלֵב שָׁלֵם וְנֶפֶשׁ חֵפֵצָה, כְּמְקַשֶּׁטֶת עַצְמָהּ
לְהִתְאַהֵב עַל אִישָׁהּ בְּרֵיחַ טוֹב:
מוֹר עֹבֵר. רֵיחַ עוֹבֵר וּמִתְפַּשֵּׁט לְכָל צַד:

Verse 6

וְדוֹדִי חָמַק עָבָר. נִסְתַּר וְנִכְסָה מִמֶּנִּי, כְּמוֹ "חֲמוּקֵי יְרֵכַיִךְ", סִתְרֵי יְרֵכַיִךְ, עַל שֵׁם
שֶׁהַיָּרֵךְ בַּסֵּתֶר. "עַד מָתַי תִּתְחַמָּקִין", תִּסָּתְרִי וְתִתְכַּסִּי מֵחֲמַת בּוּשָׁה שֶׁמַּעַלְתְּ בִּי:
".נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ. שֶׁאָמַר "לֹא אָבוֹא אֶל בֵּיתֵךְ, כִּי מִתְחָלָה לֹא אָבִית לִפְתּוֹחַ

Verse 7

בְּקַשְׁתִּיהוּ וגו': מְצָאֻנִי הַשֹּׁמְרִים הַסּוֹבְבִים בָּעִיר. וְתוֹפְסִין גַּנָּבִים הַמְהַלְכִים בַּלֵּילוֹת
הֲכוּנִי פְצָעוּנִי. חָבְלוּ בִי חַבּוּרָה. כָּל פֶּצַע, לְשׁוֹן מַכַּת כְּלִי זַיִן הוּא, נברדור"א
בְּלַעַ"ז:
רְדִידִי. עֶדְיִי הַמְרוּדָּד וְהַמְרוּקָּע עָלַי, וְכֵן כָּל הָעִנְיָן לְשׁוֹן אֵשֶׁת נְעוּרִים הַמִּתְאוֹנֶנֶת עַל
בַּעַל נְעוּרֶיהָ וּמְבַקֶּשְׁתּוֹ. וְזוּ הִיא הַדִּגְמָא:
דּוֹדִי שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר. כְּשֶׁאָמַרְתִּי, "רָחַצְתִּי אֶת רַגְלַי וְלֹא אֶפְתַּח לְךָ, וְלֹא אָשׁוּב מִן
".עֲבוֹדַת אֱלִילִים שֶׁבָּחַרְתִּי בָּהּ
שָׁלַח יָדוֹ. וְהֶרְאָה נִקְמָתוֹ בִּימֵי אָחָז, וְהֵבִיא עָלָיו חֵיל מֶלֶךְ אֲרָם, "וַיִּכּוּ בוֹ וַיִּשְׁבּוּ
:"מֻמָּנוּ שְׁבָיָה גְּדוֹלָה וגו' וַיַּהַרְגוּ פֶּקַח בֶּן רְמַלְיָהוּ בִּיהוּדָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד
וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו. בָּא חִזְקִיָּהוּ בְנוֹ וְשָׁב בְּכָל לְבָבוֹ לִדְרוֹשׁ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל דּוֹרוֹ
שְׁלֵמִים, לֹא קָם דּוֹר בְּיִשְׂרָאֵל כְּמוֹתָם, כְּמוֹ שֶׁמְּפוֹרָשׁ בְּחֶלְק: "בָּדְקוּ מְדָן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע וְלֹא
מָצְאוּ עִם הָאָרֶץ, מִגַּבַּת וְעַד אַנְטוֹכְיָא, וְלֹא מָצְאוּ אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּהִלְכוֹת טֻמְאָה
וְטָהֳרָה". וְזֶהוּ: "וְיָדַי נָטְפוּ מוֹר וגו'". אַף יֹאשִׁיָּהוּ נֶאֱמַר בּוֹ "וְכָמוֹהוּ לֹא הָיָה
לְפָנָיו מֶלֶךְ", כִּי רָאָה פּוּרְעָנוּת שֶׁבָּאָה עַל מְנַשֶּׁה וְעַל אָמוֹן, לְקַיֵּם: "שָׁלַח יָדוֹ מִן הַחוֹר
:"וּמֵעַי הָמוּ עָלָיו
פָּתַחְתִּי אֲנִי לְדוֹדִי וְדוֹדִי חָמַק עָבָר. לֹא בַטֵּל גְּזֵרָתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר בְּחִזְקִיָּהוּ, "הִנֵּה יָמִים
בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל אֲשֶׁר בְּבֵיתֶךָ וגו'. וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר תּוֹלִיד" אֵלּוּ דָּנִיֵּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל
וַעֲזַרְיָה; וְאַף בִּיאֹשִׁיָּהוּ עַל יְדֵי חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה "הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל
יוֹשְׁבָיו וגו'", וְאוֹמֵר, "וְכָמוֹהוּ לֹא הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ וגו'. אַךְ לֹא שָׁב ה' מֵחֲרוֹן אַפּוֹ
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר חָרָה אַפּוֹ בִּיהוּדָה עַל כָּל הַכָּעֲסִים אֲשֶׁר הִכְעִיסוֹ מְנַשֶּׁה. וַיֹּאמֶר ה', 'גַּם אֶת
:"'יְהוּדָה אָסִיר מֵעַל פָּנַי כַּאֲשֶׁר הֵסַרְתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל וּמָאַסְתִּי אֶת הָעִיר הַזֹּאת
נַפְשִׁי יָצְאָה בְדַבְּרוֹ. יָצְאָה מִמֶּנִּי בְּדַבְּרוֹ זֶה
בְּקַשְׁתִּיהוּ וְלֹא מְצָאתִיהוּ. וְאִם תֹּאמַר, "וַהֲלֹא יִרְמְיָה עוֹמֵד וּמִתְנַבֵּא בִּימֵי יְהוֹיָקִים
וְצִדְקִיָּהוּ, 'שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם'", לֹא לְבַטֵּל הַגְּזֵרָה, אֶלָּא לְקַבֵּל הַפֻּרְעָנוּת וּלְהָכִין
מַלְכוּתָם בְּשׁוּבָם מִן הַגּוֹלָה, לְנָטְעָם מֵאֵין נְתִישָׁה וְלִבְנוֹתָם מֵאֵין הוֹרֵס:

מְצָאֵנִי הַשֹּׁמְרִים. נְבוּכַדְנֶאצַּר וְחֵילוֹתָיו:
הַסֹּבְבִים בָּעִיר. לִנְקוֹם נִקְמָתוֹ שֶׁל מָקוֹם:
נָשְׂאוּ אֶת רִדְידִי. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:
שֹׁמְרֵי הַחֹמוֹת. אַף מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת שֶׁהָיוּ שׁוֹמְרִים חוֹמוֹתֶיהָ כִּבְנָיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "עַל חוֹמֹתַיִךְ
יְרוּשָׁלַיִם וגו'" הֵם הִצִּיתוּ בּוֹ אֶת הָאוּר, כִּבְנָיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "מְמָרוֹם שָׁלַח אֵשׁ וגו
'":

Verse 8

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם. הָאֵמוֹת: אִנְשֵׁי נְבוּכַדְנֶאצַּר שֶׁרְאִיתֶם בַּחֲנָנָיָה, מִישָׁאֵל וַעֲזַרְיָה מוֹסְרִים
עַצְמָם לִכְבְשַׁן הָאֵשׁ, וְאֶת דָּנִיֵּאל לְגוֹב אֲרָיוֹת עַל עִסְקֵי הַתְּפִלָּה, וְאֶת דּוּרוֹ שֶׁל מָרְדְּכַי
בִּימֵי הָמָן:
אִם תִּמְצְאוּ אֶת דּוֹדִי. לֶעָתִיד לָבוֹא לְיוֹם הַדִּין, שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִכֶּם לְהָעִיד עָלַי, כִּבְנָיָן שֶׁנֶּאֱמַר,
""יִתְּנוּ עֵדֵיהֶם וְיִצְדָּקוּ:
מַה תַּגִּידוּ לוֹ. שֶׁתָּעִידוּ עָלַי שֶׁבְּשְׁבִיל אַהֲבָתוֹ חָלִיתִי בְּיִסּוּרִים קָשִׁים בֵּינֵיכֶם. יָבֹא
נְבוּכַדְנֶאצַּר וְיָעִיד, יָבֹא אֱלִיפַז וְצוֹפַר וְכָל נְבִיאֵי הָאֻמּוֹת, וְיָעִידוּ עָלַי שֶׁקִּיַּמְתִּי אֶת
הַתּוֹרָה:

Verse 9

מַה דּוֹדֵךְ מִדּוֹד. כָּךְ הָיוּ שׁוֹאֲלִין הָאֻמּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, "מָה אֱלֹהֵיכֶם מִכָּל הָאֱלֹהִים שֶׁכָּךְ אַתֶּם
נִשְׁרָפִים וְנִצְלָבִים עָלָיו"?
שֶׁכָּכָה הִשְׁבַּעְתָּנוּ. לְהָעִיד לוֹ עַל אַהֲבָתֵךְ:

Verse 10

דּוֹדִי צַח. לָבָן, כְּמוֹ "צַחוּ מֵחָלָב":
וְאָדוֹם. אֲפָרֵשׁ תְּחִלָּה כָּל הָעִנְיָן לְפִי פְּשׁוּטוֹ, בְּקִילּוּס נוֹי בָּחוּר כְּשֶׁהוּא לָבָן וּפָנָיו
אַדְמוֹנִיּוֹת:
דָּגוּל מֵרָבָבָה. נִדְגָּל בַּחֲיָלוֹת הַרְבֵּה, רַבִּים חֲיָלוֹתָיו. רְבָבוֹת הַרְבֵּה קְרוּיִין רְבָבָה, שֶׁנֶּאֱמַר
""רְבָבָה כְּצֶמַח הַשָּׂדֶה נְתַתִּיךְ:

Verse 11

רֹאשׁוֹ. מַבְהִיק כְּכֶתֶם פָּז. כֶּתֶם הוּא לְשׁוֹן סְגֻלַּת מְלָכִים שֶׁאוֹצְרִין בְּבֵית גְּנָזֵיהֶם, וְכֵן
""וְשָׁנָא הַכֶּתֶם הַטּוֹב", וְכֵן "וְלַכֶּתֶם אָמַרְתִּי מִבְטַחִי", וְכֵן "וַחֲלִי כָתֶם
קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים. לְשׁוֹן תִּלּוּיִים, פנדלוי"ש בְּלַעַ"ז
שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב. כָּל אֵלֶּה נוֹי לְבָחוּר:

Verse 12

עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מָיִם. עֵינָיו עַל אֲפִיקֵי מַיִם נָאוֹת כְּעֵינֵי יוֹנִים. אֲפִיקֵי מַיִם
עֲרֵבִים לִמְרֹאֶה, וְהַבַּחוּרִים יוֹצְאִים שָׁם לָשׂוּט. וְכֵן מְקֻלָּס הַמְשׁוֹרֵר: עֵינֵי דוֹדִי, כְּשֶׁהוּא
מַבִּיט עַל אֲפִיקֵי מַיִם, דּוֹמוֹת לְנוֹי עֵינֵי יוֹנִים
רֹחֲצוֹת. עֵינֵי דוֹדִי בָּחָלָב:
יְשֻׁבוֹת עַל מִלֵּאת. כָּל זֶה לְשׁוֹן נוֹי. לֹא בוֹלְטוֹת יוֹתֵר מִדַּאי וְלֹא שׁוֹקְעוֹת, אֶלָּא יוֹשְׁבוֹת
עַל מִלֵּאת, גּוּמָא שֶׁלָּהֶם. (סְפָרִים אֲחֵרִים: הָעַיִן לְפִי הַגּוּמָא.) הָעַיִן לְפִי הַדֶּגֶמָא. וְהוּא
לְשׁוֹן כָּל דָּבָר שֶׁעָשׂוּי לְמַלּוֹאת גּוּמָא הָעֲשׂוּיָה לוֹ לְמוֹשָׁב כְּמוֹ "אַבְנֵי מִלֵּאִים", "וּמִלֵּאתָ בוֹ
מִלֵּאת אֶבֶן":

Verse 13

לְחָיָו כַּעֲרוּגַת הַבֹּשֶׂם. אֲשֶׁר שָׁם בְּאוֹתָם עֲרוּגוֹת גִּדּוּלֵי מֶרְקָחִים:
מִגְדְּלוֹת מֶרְקָחִים. מִגְדָּלוֹת שֶׁל מֶרְקָחִים, גִּדּוּלֵי בְּשָׂמִים שֶׁמְּפַטְּמִים אוֹתָם מַעֲשֵׂה רוֹקֵחַ:

Verse 14

גְּלִילֵי זָהָב. כְּאוֹפַנֵּי זָהָב:
מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ. כָּל לְשׁוֹן מוֹשַׁב אֶבֶן יְקָרָה בְּזָהָב קְרוּי מִלֵּאת
עֶשֶׁת. לְשׁוֹן "שָׁמְנוּ עָשְׁתוּ". קִבּוּץ עָב קָרוּי עֶשֶׁת משאי"ה בְּלַעַ"ז
שֵׁן. מֵעֲצֻמוֹת פִּיל:

מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים. מְקוּשָּׁטֶת וּמְתוּקֶנֶת בְּסַפִּירִים, לְשׁוֹן "וַתִּתְעַלַּף", דִּמְתַרְגְּמִינָן וְאִתְּקַנַת:

Verse 15

שׁוֹקָיו. כְּעַמּוּדֵי שֵׁשׁ הַמְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָז:
עַמּוּדֵי שֵׁשׁ. עַמּוּדֵי שַׁיִשׁ, וַחֲבֵרוֹ בְּמִגְלַת אֶסְתֵּר, "עַל גְּלִילֵי כֶסֶף וַעֲמוּדֵי שֵׁשׁ". וּמַרְאֵהוּ גְּבוֹהַּ כְּאַרְזֵי הַלְּבָנוֹן:
בָּחוּר כָּאֲרָזִים. נִבְחָר בֵּין הַבָּנִים כְּאֶרֶז בֵּין שְׂאָר עֵצִים:

Verse 16

חִכּוֹ מַמְתַקִּים. דְּבָרָיו עֲרֵבִים:
זֶה דוֹדִי. זֶה דְּמוּת דּוֹדִי וְזֶה דְּמוּת רֵעִי, וְעַל כָּל אֵלֶּה תָּלִיתִי לְאַהֲבָתוֹ. וְהַדְּגָמָא כְּלַפֵּי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, כָּךְ הִיא:
דּוֹדִי צַח. וְלָבָן לְהַלְבִּין עֲוֹנוֹתָי. צַח וְלָבָן כְּשֶׁנִּרְאָה בְּסִינַי נִרְאָה כְּזָקֵן מוֹרֶה הוֹרָאוֹת, וְכֵן בְּשִׁבְתּוֹ לַמִּשְׁפָּט "לְבוּשֵׁהּ כִּתְלַג חִוָּר וּשְׂעַר רֹאשׁוֹ כַּעֲמַר נָקִא":
וְאָדוֹם. לִיפָרַע מִשּׂוֹנְאָיו כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "מַדּוּעַ אָדֹם לִלְבוּשֶׁךָ":
דָּגוּל מֵרְבָבָה. הַרְבֵּה חֲיָלוֹת מַקִּיפִין אוֹתוֹ:
רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז. תְּחִלַּת דְּבָרָיו הִבְהִיקוּ כְּכֶתֶם פָּז, וְכֵן הוּא אוֹמֵר, "פֻּתַּח דְּבָרֶיךָ יָאִיר". פָּתַח: "אָנֹכִי ה' אֱלֹהֶיךָ"; הֵרָאָם תְּחִלָּה שֶׁמִּשְׁפַּט מְלוּכָה יֵשׁ לוֹ עֲלֵיהֶם, וְאַחַר כָּךְ גָּזַר עֲלֵיהֶם גְּזֵרוֹתָיו:
קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים. עַל כָּל קוֹץ וְקוֹץ תְּלֵי תְלֵים שֶׁל הֲלָכוֹת:
שְׁחֹרוֹת כָּעוֹרֵב. עַל שֵׁם שֶׁהָיְתָה כְתוּבָה לְפָנָיו אֵשׁ שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי אֵשׁ לְבָנָה. דָּבָר אַחֵר: "קְוֻצּוֹתָיו תַּלְתַּלִּים" כְּשֶׁנִּרְאָה עַל הַיָּם, נִרְאָה כְּבָחוּר נִלְחָם בְּגִבּוֹרָה:
עֵינָיו כְּיוֹנִים עַל אֲפִיקֵי מָיִם. כְּיוֹנִים שֶׁעֵינֵיהֶם צוֹפוֹת אֶל אֲרֻבּוֹתֵיהֶם, כָּךְ עֵינָיו עַל בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁשָּׁם מוֹצְאֵי הַתּוֹרָה הַמְשׁוּלִים לְמָיִם:
רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב. כְּשֶׁהֵן צוֹפוֹת בַּמִּשְׁפָּט, מְבָרְרוֹת דִּין לַאֲמִתּוֹ לְהַצְדִּיק צַדִּיק, לָתֵת לוֹ כְּצִדְקָתוֹ, וּלְהַרְשִׁיעַ רָשָׁע, לָתֵת דַּרְכּוֹ בְּרֹאשׁוֹ:
יְשֻׁבוֹת עַל מִלֵּאת. עַל מְלֵאת שֶׁל עוֹלָם. מְשׁוּטָטוֹת בְּכָל הָאָרֶץ, צוֹפוֹת טוֹבִים וְרָעִים. דָּבָר אַחֵר: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נוֹתְנָם עֵינַיִם לְהָאִיר לָעוֹלָם כְּשֵׁם שֶׁהָעֵינַיִם מְאִירִים לְאָדָם. כְּיוֹנִים הַנִּדָּדִים מִשּׁוּבָךְ לְשׁוּבָךְ לְבַקֵּשׁ אָכְלָם, כָּךְ הֵם הוֹלְכִים מִמִּדְרָשׁוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי חָכָם לְבֵית הַמִּדְרָשׁ שֶׁל פְּלוֹנִי חָכָם, לְבַקֵּשׁ טַעֲמֵי תוֹרָה:
עַל אֲפִיקֵי מָיִם. עַל בָּתֵּי מִדְרָשׁוֹת, שֶׁהֵם מוֹצְאֵי מַיִם שֶׁל תּוֹרָה:
רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב. לְפִי שֶׁקָּרָאן עֵינַיִם וְהָעֵין לְשׁוֹן נְקֵבָה הִיא, אָמַר "רוֹחֲצוֹת", לְשׁוֹן נְקֵבָה. הֵם מְצַחְצְחִין עַצְמָן בְּחָלָב שֶׁל תּוֹרָה וּמְלַבְּנִים סְתָרֶיהָ וּסְתוּמוֹתֶיהָ:
יְשֻׁבוֹת עַל מִלֵּאת. מְיַשְּׁבִים דְּבָרִים עַל אָפְנֵיהֶם. דָּבָר אַחֵר: "עֵינָיו" עִנְיָנָיו, פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל תּוֹרָה וַהֲלָכוֹת וּמִשְׁנָיוֹת, "כְּיוֹנִים" שֶׁהֵם נָאִים בַּהֲלִיכָתָן; "עַל אֲפִיקֵי מָיִם" בְּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת, "רֹחֲצוֹת בֶּחָלָב" מְצֻחְצָחוֹת כֶּחָלָב, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי:
לְמָיָו. דִּבְּרוֹת הַר סִינַי, שֶׁהֵרְאָה לָהֶם פָּנִים מַסְבִּירוֹת וּשׁוֹחֲקוֹת שִׁפְתוֹתָיו שׁוֹשַׁנִּים. דִּבּוּרִים שֶׁנִּדְבַּר בְּאֹהֶל מוֹעֵד, שֶׁהֵם לְרִיצוּי וּלְכַפָּרָה וּלְרֵיחַ טוֹב: תּוֹרַת חַטָּאת וְאָשָׁם וּמִנְחָה וְעוֹלָה וּשְׁלָמִים:
יָדָיו. הַלּוּחוֹת שֶׁנָּתַן מִימִינוֹ, וּמַעֲשֵׂה יָדָיו הָמָה גְּלִילֵי זָהָב. אֵלּוּ הַדִּבְּרוֹת, שֶׁבָּהֶן נֶאֱמַר: "הַנֶּחֱמָדִים מִזָּהָב וּמִפָּז רָב". אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נְחֶמְיָה: "מַעֲשֵׂה נִסִּים הָיוּ. שֶׁל סַנְפִּירִינוֹן הָיוּ וְהָיוּ נִגְלָלִין. דָּבָר אַחֵר: עַל שֵׁם שֶׁמְּגַלְגְּלוֹת טוֹבָה לָעוֹלָם:
מְמֻלָּאִים בַּתַּרְשִׁישׁ. שֶׁכָּלַל בַּעֲשֶׂרֶת הַדִּבְּרוֹת תַּרְי"ג מִצְוֹת מֵעָיו עֶשֶׁת שֵׁן. זֶה תּוֹרַת כֹּהֲנִים הַנִּתָּן בְּאֶמְצַע חֲמִשָּׁה חֻמָּשִׁים, כַּמֵּעַיִם הַלָּלוּ שֶׁהֵם נְתוּנִים בְּאֶמְצַע הַגּוּף:
עֶשֶׁת שֵׁן מְעֻלֶּפֶת סַפִּירִים. נִרְאֵית חֲלָקָה כְּעֶשֶׁת שֵׁן, וְהִיא סְדוּרָה דְּקֻדּוּקִים רַבִּים: גְּזֵרוֹת שָׁוֹת וּבִנְיַן אָב וְקַלִּים וַחֲמוּרִים:
מְיֻסָּדִים עַל אַדְנֵי פָז. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר הַקַּפָּר: "הָעָמוּד הַזֶּה יֵשׁ לוֹ כוֹתֶרֶת לְמַעְלָן וּבָסִיס לְמַטָּן". אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר גָּדָא: פָּרָשִׁיוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה יֵשׁ לָהֶן כוֹתֶרֶת לְמַעְלָן וּבָסִיס לְמַטָּן, וּסְמוּכוֹת לִפְנֵיהֶם וּלְאַחֲרֵיהֶם, כְּגוֹן פָּרָשִׁיוֹת שֶׁל שְׁבִיעִית וְיוֹבֵל, "וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְכָּר", לְהוֹדִיעֲךָ כַּמָּה קָשָׁה אֲבָקָה שֶׁל שְׁבִיעִית, כִּדְאִיתָא בְּמַסֶּכֶת סֹכָה וַעֲרָכִין וּכְגוֹן "יִפְקֹד ה'. אִישׁ עַל הָעֵדָה", "צַו. .. אֶת קָרְבָּנִי לַחְמִי". עַד שֶׁאַתָּה מְפַקְּדֵנִי עַל בָּנַי, פְּקֹד אוֹתָם עָלַי! וְכֵן כַּמָּה. לְכָךְ נֶאֱמַר: "שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ מְיֻסָּדִים וגו'":
מַרְאֵהוּ כַּלְּבָנוֹן. הַמִּסְתַּכֵּל וּמִתְבּוֹנֵן בִּדְבָרָיו, מוֹצֵא בָּהֶם פְּרָחִים וְלוּלָבִים. כְּיַעַר זֶה שֶׁמַּלְבֵּב, כָּךְ דִּבְרֵי תוֹרָה הַהוֹגֶה בָּהֶם תָּמִיד מְחַדֵּשׁ בָּהֶם טְעָמִים:
בָּחוּר. נִבְחָר, כָּאֲרָזִים הַנִּבְחָרִים לִבְנְיָן וּלְחֹזֶק וּלְגוֹבַהּ:

חִכּוֹ מַמְתַקִּים. דְּבָרָיו עֲרֵבִים. "וְשֹׁרֶט לָנֶפֶשׁ לֹא תִתְּנוּ בִּבְשַׂרְכֶם אֲנִי ה'", הַנֶּאֱמָן לְשַׁלֵּם שָׂכָר. יֵשׁ חֵדֶא מָתוֹק מִזֶּה? אַל תַּחְבְּלוּ בְּעַצְמְכֶם וּתְקַבְּלוּ שָׂכָר! "וּבְשׁוּב רָשָׁע מֵרִשְׁעָתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וּצְדָקָה עֲלֵיהֶם הוּא יִחְיֶה" עֲוֹנוֹת נֶחְשְׁבוּ לוֹ לִזְכֻיּוֹת. יֵשׁ חֵדֶא מָתוֹק מִזֶּה?

Chapter 6

Verse 1

אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ. מְאַנִּים וּמְקַנְטְרִים הָאֻמּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, "אָנָה הָלַךְ דּוֹדֵךְ? לָמָּה הִנִּיחַ אוֹתָךְ עֲזוּבָה אַלְמָנָה?"
אָנָה פָּנָה דּוֹדֵךְ. כְּשֶׁחָזַר וְהִשְׁרָה רוּחוֹ עַל כֹּרֶשׁ, וְנָתַן רְשׁוּת לִבְנוֹת הַבַּיִת, וְהִתְחִילוּ לִבְנוֹת, בָּאוּ וְאָמְרוּ לָהֶם: "אָנָה פָּנָה דּוֹדֵךְ?" אִם חוֹזֵר הוּא אֵלַיִךְ נְבַקְּשֶׁנּוּ עִמָּךְ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "וַיִּשְׁמְעוּ צָרֵי יְהוּדָה וּבִנְיָמִן כִּי בְנֵי הַגּוֹלָה בוֹנִים הֵיכָל וגו' וַיִּגְּשׁוּ אֶל זְרֻבָּבֶל וגו' 'נִבְנֶה עִמָּכֶם כִּי כָכֶם נִדְרוֹשׁ לֵאלֹהֵיכֶם וגו'". וְכַוָּנָתָם לָרָעָה, כְּדֵי לְהַשְׁבִּיתָם מִן הַמְּלָאכָה. וְהֵם מְשִׁיבִים:

Verse 2

דּוֹדִי יָרַד לְגַנּוֹ. צְוָה לָנוּ לִבְנוֹת הֵיכָלוֹ וְיִהְיֶה שָׁם עִמָּנוּ:
לַעֲרוּגוֹת הַבֹּשֶׂם. מְקוֹם מִקְטַר הַקְּטֹרֶת:
לִרְעוֹת בַּגַּנִּים. וְעוֹד יָרַד לִרְעוֹת צֹאנוֹ בַּגַּנִּים אֲשֶׁר נָפוֹצוּ שָׁם אוֹתָם שֶׁלֹּא עָלוּ מִן הַגּוֹלָה מַשְׂרֶה שְׁכִינָתוֹ עֲלֵיהֶם בְּבָתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת:
וְלִלְקֹט שׁוֹשַׁנִּים. שׁוֹמֵעַ וּמַקְשִׁיב נִדָּבָרִים בְּתוֹרָתוֹ לְלַקֵּט זְכֻיּוֹתֵיהֶן וּלְכָתְבָם בְּסֵפֶר זִכָּרוֹן לְפָנָיו כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "אָז נִדְבְּרוּ יִרְאֵי ה' וגו'". וּמַה שֶּׁאַתֶּם אוֹמְרִים לְבַקְּשׁוֹ עִמָּנוּ וְלִבְנוֹת עִמָּנוּ, "אֲנִי לְדוֹדִי" וְלֹא אַתֶּם לוֹ, וְלֹא תִבְנוּ עִמָּנוּ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "לֹא לָכֶם וְלָנוּ לִבְנוֹת בַּיִת לֵאלֹהֵינוּ". וְאוֹמֵר "וְלָכֶם אֵין חֵלֶק וּצְדָקָה וְזִכָּרוֹן בִּירוּשָׁלָיִם":

Verse 3

הָרוֹעֶה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. הָרוֹעֶה אֶת צֹאנוֹ בְּמִרְעֶה נוֹחַ וְטוֹב:

Verse 4

יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כְּתִרְצָה. וְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַלְסָהּ עַל זֹאת, "יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי", כְּשֶׁאַתְּ רְצוּיָה לִי. כָּךְ הוּא נִדְרַשׁ בְּסִפְרֵי:
נָאוָה. אַתְּ עַתָּה כַּאֲשֶׁר בָּרְאשׁוֹנָה בִּירוּשָׁלָיִם:
אֲיֻמָּה כַּנִּדְגָּלוֹת. חֵילִי מַלְאָכִים. אֵימָתֵךְ אָטִיל עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהִלָּחֵם וּלְהַשְׁבִּיתְכֶם מִן הַמְּלָאכָה, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר בְּעֶזְרָא:

Verse 5

הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי. כְּבָחוּר שֶׁאֵרוֹסָתוֹ חֲבִיבָה וַעֲרֵבָה עָלָיו וְעֵינֶיהָ נָאוֹת. וְאוֹמֵר לָהּ, "הָסֵבִּי עֵינַיִךְ מִנֶּגְדִּי כִּי בְרָאוֹתִי אוֹתָךְ לִבִּי מְשׁוֹתֵחַ וּמִתְגָּאֶה עָלַי, וְרוּחִי גַּסָּה בִּי, וְאֵינִי יָכוֹל לְהִתְאַפֵּק:
הֶרְהִיבֻנִי. הֵגֵסּוּ לִבִּי, כְּמוֹ "וְרָהַב הֵם שָׁבָת", "רַהַב הֵם שָׁבָת", אישוו"ר בְּלַעַ"ז.
וְהַדֶּגֶמָא כָּךְ הוּא: אָמַר הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמִקְדָּשׁ זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהָשִׁיב לָכֶם אָרוֹן וְכַפֹּרֶת וּכְרוּבִים, שֶׁהֵם הֶרְהִיבוּנִי בְּבֵית רֹאשׁוֹן, לְהַרְאוֹתְכֶם חִבָּה יְתֵרָה עַד שֶׁמְּעַלְתֶּם בִּי שַׁעֲרֵךְ כְּעֵדֶר הָעִזִּים. בְּקִטְנִים וְרַכִּים וְדַקִּים שֶׁבָּכֶם יֵשׁ שֶׁבַח הַרְבֵּה:

Verse 6

שִׁנַּיִךְ. קְצִינִים וְגִבּוֹרִים שֶׁבֵּיִךְ כֻּלָּם לְטוֹבָה:
כְּעֵדֶר הָרְחֵלִים. הָרְחֵל הַזֹּאת כֻּלָּהּ קְדוֹשָׁה: צֶמֶרָהּ לִתְכֶלֶת, בְּשָׂרָהּ לְקָרְבָּן, קַרְנֶיהָ לְשׁוֹפָרוֹת, שׁוֹקֶיהָ לַחֲלִילִין, מֵעֶיהָ לְכִנּוֹרוֹת, עוֹרָהּ לְתַף, אֲבָל הָרְשָׁעִים נִמְשְׁלוּ לִכְלָבִים שֶׁאֵין מֵהֶם לִקְדֻשָּׁה כְּלוּם:

Verse 7

Verse 8

שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת. אַבְרָהָם וְיוֹצְאֵי יְרֵכוֹ. בְּנֵי קְטוּרָה שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה, יִשְׁמָעֵאל וּבָנָיו שְׁלֹשׁ
עֶשְׂרֵה, יִצְחָק וּבָנָיו ג', בְּנֵי יַעֲקֹב שְׁנֵים עָשָׂר, בְּנֵי עֵשָׂו ט"ז, בְּדִבְרֵי הַיָּמִים, הֲרֵי
שִׁשִּׁים. וְאִם תֹּאמַר, צֵא מֵהֶם תִּמְנַע שֶׁהִיא אִשָּׁה, אַבְרָהָם מִן הַמִּנְיָן
וּשְׁמוֹנִים פִּילַגְשִׁים. נֹחַ וּבָנָיו עַד אַבְרָהָם. כָּל תּוֹלְדוֹת יוֹצְאֵי הַתֵּבָה שְׁמוֹנִים תִּמְצָאֵם. וּכְשֵׁם
שֶׁהַמְּלָכוֹת, שֶׁהֵם נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ, יְתֵרוֹת בִּגְדֵלָה עַל הַפִּילַגְשִׁים, כְּךָ הָיוּ אַבְרָהָם וְיוֹצְאֵי יְרֵכוֹ
חֲשׁוּבִים גְּדוֹלִים וְיתֵרִים בַּחֲשִׁיבוּת עַל הַכֹּל, כַּאֲשֶׁר תִּרְאֶה. הָגָר בַּת מְלָכִים הָיְתָה, תִּמְנַע
בַּת שִׁלְטוֹנִים הָיְתָה, וְנַעֲשֵׂית פִּילֶגֶשׁ לְעֵשָׂו. וְאוֹמֵר "אֶל עֵמֶק שָׁוֵה וגו'" הֵשִׁיבוּ כֻּלָּם בְּעֵצָה
אַחַת וְהִמְלִיכוּ אֶת אַבְרָהָם עֲלֵיהֶם
וַעֲלָמוֹת אֵין מִסְפָּר. לְמִשְׁפָּחוֹת הַרְבֵּה נֶחְלְקוּ כָּל אֵלֶּה:

Verse 9

אַחַת הִיא יוֹנָתִי. וּמִכֻּלָּם אַחַת הִיא הַנִּבְחֶרֶת לִי לְיוֹנָה תַּמָּה, שֶׁהִיא תְּמִימַת לֵב עִם בֶּן
זוּגָהּ:
אַחַת הִיא לְאִמָּהּ. לִכְנֶסְיָתָהּ. הַרְבֵּה מַחֲלוֹקוֹת בְּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת כֻּלָּם לִבָּם לְהָבִין תּוֹרָה עַל
מְכוֹנָהּ וְעַל אֲמִתָּתָהּ:
בָּרָה הִיא לְיוֹלַדְתָּהּ. יַעֲקֹב רָאָה אוֹתָהּ מִטָּה שְׁלֵמָה בְּלֹא פְסוּל וְהוֹדָה וְקִלֵּס לַמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר,
"וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמִּטָּה":
רָאוּיָה בָּנוֹת. אֶת יִשְׂרָאֵל בִּגְדֻלָּתָהּ:
וַיְאַשְּׁרוּהָ. וּמַה הִיא קִלּוּסָן?

Verse 10

מִי זֹאת הַנִּשְׁקָפָה. עָלֵינוּ? מִמָּקוֹם הַגָּבֹהַּ לַנָּמוּךְ קִרְיָה הַשָּׁקָפָה. כָּךְ בֵּית הַמִּקְדָּשׁ גָּבֹהַּ מִכָּל
אֶרָצוֹת:
כְּמוֹ שָׁחַר. הוֹלֵךְ וּמֵאִיר מְעַט מְעַט, כָּךְ הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֵׁנִי. בַּתְּחִלָּה זְרֻבָּבֶל פַּחַת יְהוּדָה
וְלֹא מֶלֶךְ, וְהָיוּ מְשֻׁעְבָּדִים לְפָרַס וּלְיָוָן, וְאַחַר כָּךְ נִצְחוּם בֵּית חַשְׁמוֹנַאי וְנַעֲשׂוּ מְלָכִים
אֵיָמָה כַּנִּדְגָּלוֹת. אֵיָמָה בְּגִבּוֹרֶיהָ כְּנִדְגָּלוֹת שֶׁל מְלָכִים. כָּל זֶה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְקַלֵּס אֶת
כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל. "יָפָה אַתְּ רַעְיָתִי כִּתִרְצָה", וְכָל הָעִנְיָן עַד כַּאן:

Verse 11

אֶל גִּנַּת אֱגוֹז יָרַדְתִּי. עוֹד זֶה מִדִּבְרֵי שְׁכִינָה, הִנֵּה בָאתִי אֶל מִקְדָּשׁ שֵׁנִי זֶה, אֲלֵיהֶ
לִרְאוֹת בְּאִבֵּי הַנָּחַל. מַה לַּחְלוּחִית מַעֲשִׂים טוֹבִים אֶרְאֶה בָּךְ
הֲפָרְחָה הַגֶּפֶן. אִם תַּפְרִיחוּ לְפָנַי תַּלְמִידֵי חֲכָמִים וְסוֹפְרִים וְשׁוֹנִים
הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים. מְקֻיָּמִי מִצְוֹת מְלֵאִי זְכִיּוֹת. לָמָּה נִמְשְׁלוּ יִשְׂרָאֵל לָאֱגוֹז? מָה אֱגוֹז זֶה,
אַתָּה רוֹאֶה אוֹתוֹ כֻּלּוֹ עֵץ וְאֵין נִכָּר מַה בְּתוֹכוֹ, פּוֹצְעוֹ וּמוֹצְאוֹ מָלֵא מְגוּרוֹת מְגוּרוֹת שֶׁל
אֲכָלִים, כָּךְ יִשְׂרָאֵל צְנוּעִין וְעִנְוָתָנִין בְּמַעֲשֵׂיהֶם וְאֵין תַּלְמִידִים שֶׁבָּהֶן נִכָּרִים, וְאֵין
מִתְפָּאֲרִים לְהַכְרִיז עַל שְׁבָחָן, בְּדַקְתּוֹ אַתָּה מוֹצֵא אוֹתוֹ מָלֵא חָכְמָה. וְעוֹד כַּמָּה מִדָּרָשׁוֹת
לַדָּבָר: מָה אֱגוֹז זֶה נוֹפֵל בַּטִּיט וְאֵין מַה שֶּׁבְּתוֹכוֹ נִמְאָס, אַף יִשְׂרָאֵל גּוֹלִין לְבֵין הָאֻמּוֹת
וְלוֹקִין מַלְקִיוֹת הַרְבֵּה וְאֵין מַעֲשֵׂיהֶם נִמְאָסִין:

Verse 12

לֹא יָדַעְתִּי. כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מִתְאוֹנֶנֶת: "לֹא יָדַעְתִּי לְהַזָּהֵר מִן הַחֵטְא שֶׁאֶעֱמֹד בְּכְבוֹדִי
וּבְגִדֶּלְתִּי, וְנִכְשַׁלְתִּי בְּשִׁנְאַת חִנָּם וּמַחֲלֹקֶת שֶׁגָּבְרָה בְּמַלְכֵי בֵית חַשְׁמוֹנַאי, הוֹרְקָנוֹס
וַאֲרִיסְתּוֹבְלוֹס, עַד שֶׁהָיָה מֵבִיא אֶחָד מֵהֶם אֶת מַלְכוּת רוֹמִי וְקִבֵּל מִיָּדוֹ הַמְּלוּכָה וְנַעֲשָׂה לוֹ
עֶבֶד, וּמֵאָז 'נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי' לִהְיוֹת 'מֻרְכָּבוֹת' לְהַרְכִּיב עָלַי נְדִיבוּת שְׁאָר אֻמּוֹת
עַמִּי נָדִיב. כְּמוֹ עַם נָדִיב. יו"ד יְתֵרָה כיו"ד שֶׁל "שִׁכְנִי סְנֶה," "גְּנַבְתִּי יוֹם", "רַבָּתִי
עָם":
נַפְשִׁי שָׂמַתְנִי. אֲנִי בְעַצְמִי מִנִּיתִים עָלַי, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "וְאַתְּ לִמַּדְתְּ אֹתָם עָלַיִךְ אַלֻּפִים
לְרֹאשׁ":

Chapter 7

Verse 1

שׁוּבִי שׁוּבִי הַשּׁוּלַמִּית. אוֹמְרִים אֵלַי, "שׁוּבִי שׁוּבִי מֵאַחַר הַמָּקוֹם":
הַשּׁוּלַמִּית. הַשְׁלָמָה בֶּאֱמוּנָתֵךְ עִמּוֹ, שׁוּבִי שׁוּבִי אֵלֵינוּ:
וְנֶחֱזֶה בָּךְ. נַצִּיב מִמֵּךְ נְצִיבִים וְשִׁלְטוֹנִים, כְּמוֹ "וְאַתָּה תֶּחֱזֶה מִכָּל הָעָם". כָּךְ דָּרַשׁ רַבִּי
תַּנְחוּמָא. דָּבָר אַחֵר: "וְנֶחֱזֶה בָּךְ", נִתְבּוֹנֵן אֵלַיִךְ מַה גְּדֻלָּה לִתֵּן לָךְ. וְהִיא אוֹמֶרֶת, "מַה
תֶּחֱזוּ בַּשּׁוּלַמִּית"? מַה גְּדֻלָּה אַתֶּם יְכוֹלִים לִפְסֹק לִי שֶׁתְּהֵא עֲוָה לִגְדֻלָּתִי, אֶפְלוּ לִגְדֻלַּת
דִּגְלֵי מְחוֹלוֹת מַחֲנוֹת הַמִּדְבָּר?

Verse 2

מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים. הֵם אוֹמְרִים לָהּ, "חֲפֵצִים אָנוּ שֶׁתִּדְבְּקִי בָּנוּ בִּשְׁבִיל נוֹי
וְהַשְׁבּוּחוֹת שֶׁרָאִינוּ בָךְ בְּעוֹדֵךְ בְּיָפְיֵךְ":
מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ. בַּעֲלַיִת הָרַגְלִים, בַּת נְדִיבִים
חֲמוּקֵי יְרֵכַיִךְ כְּמוֹ חֲלָאִים. קִבּוּצַת עֲדָיֵי זָהָב קְרוּיָה "חֲלִי כֶתֶם", אלחל"י בְּלָשׁוֹן עַרְבִי.
וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ עַל נִקְבֵי הַשִּׁתִּין שֶׁל נְסָכִים שֶׁנַּעֲשׂוּ מִשֶּׁשֶׁת יְמֵי בְּרֵאשִׁית, עֲגֻלִּים כְּמוֹ
חֲלָאִים", לְשׁוֹן חֲפִירָה, כְּמוֹ "חֵלְאִית הַבּוֹר":
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָמָן. יְדֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, בְּמַסֶּכֶת סֵכָה. אָמָן כְּמוֹ אוּמָן. קְלוּסוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ
בָּרוּךְ הוּא יְשָׁרְאֵל מְקַלְסִין אוֹתוֹ מִלְמַעְלָה לְמַטָּה. מַתְחִילִין מֵ"רֹאשׁוֹ כֶּתֶם פָּז" וְיוֹרְדִין
וּבָאִין עַד "שׁוֹקָיו עַמּוּדֵי שֵׁשׁ" לְפִי שֶׁהֵן בָּאִין לְרַצּוֹתוֹ לְהוֹרִיד שְׁכִינָתוֹ מִן הָעֶלְיוֹנִים
לַתַּחְתּוֹנִים, וְהוּא מוֹנֶה קְלוּסָם מִלְמַטָּה לְמַעְלָה: "מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ", הֵם הָרַגְלַיִם, וּמוֹנֶה
וְהוֹלֵךְ עַד "רֹאשֵׁךְ עָלַיִךְ כַּכַּרְמֶל" עַד שֶׁהוּא בָּא לְמָשְׁכָּה אֵלָיו:

Verse 3

שָׁרְרֵךְ אַגַּן הַסַּהַר. טַבּוּרֵךְ כְּאַגָּן שֶׁל מַיִם צְלוּלִים שֶׁרוֹחֲצִין בָּהֶן, וְהוּא עָשׂוּי מֵאַבְנֵי שַׁיִשׁ,
וּבְלָשׁוֹן עַרְבִי קְרוּי סַהַר. עַל שֵׁם שֶׁמַּטְבּוּר כְּמוֹ נֶקֶב עָגֹל, מוּשְׁלוֹ כְּאַגָּן עָגֹל. וְהַקְלוּס
הַזֶּה אֵינוֹ מֵעִנְיַן נוֹי אִשָּׁה כַּקְלוּס הָעֶלְיוֹן, לְפִי שֶׁהָעֶלְיוֹן דּוֹדָהּ מְקַלְסָהּ, וְזֶה רֵעוּתָהּ
מְקַלְסוֹת אוֹתָהּ עַל שֵׁם מַעֲשֶׂיהָ, לוֹמַר: "הַגּוּנָה לְהִתְחַבֵּר עִמָּנוּ". וְהַדָּגְמָא עַל שֵׁם לִשְׁכַּת
הַגָּזִית הַיּוֹשֶׁבֶת בְּטַבּוּר הָאָרֶץ:
אַל יֶחְסַר הַמָּזֶג. לֹא יִכְלֶה מִשָּׁם מַשְׁקֶה, רוֹצֶה לוֹמַר, לֹא יִכְלֶה וְלֹא יִפְסֹק מִשָּׁם שׁוּם דִּבְרֵי
הוֹרָאָה:
בִּטְנֵךְ עֲרֵמַת חִטִּים. שֶׁהַכֹּל צְרִיכִין לָהּ:
סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים. גְּדוּרָה וּמְסֻיֶּגֶת בְּגֶדֶר שׁוֹשַׁנִּים. דַּי לָהּ בְּגָדֵר קָל, וְאֵין אֶחָד מֵהֶם פּוֹרֵץ
בּוֹ לִכְנֹס. הֲרֵי חָתָן נִכְנָס לַחֻפָּה, לִבּוֹ מְגַעְגֵּעַ לַחֻפָּה וּלְחִבַּת חִתּוּנָיו. בָּא לְזַקֵּק לָהּ, אָמְרָה
לוֹ, "טִפַּת דָּם כְּחַרְדָּל רָאִיתִי". הֲרֵי הוֹפֵךְ פָּנָיו לְצַד אַחֵר. וְלֹא נִשָּׁכוֹ נָחָשׁ, וְלֹא עַקָּרָב
עוֹקְצוֹ. הֲרֵי שֶׁהוּא עוֹבֵר בַּדֶּרֶךְ, רָאָה בַכּוּרוֹת בְּרָאשֵׁי הַתְּאֵנִים. פָּשַׁט יָדוֹ לִטֹּל, אוֹמְרִים
לוֹ, "שֶׁל בְּעָלִים הֵם". הוּא מוֹשֵׁךְ יָדוֹ מִפְּנֵי הַגָּזֵל, הֲרֵי "סוּגָה בַּשּׁוֹשַׁנִּים":

Verse 4

שְׁנֵי שָׁדַיִךְ. שְׁתֵּי הַלּוּחוֹת. דָּבָר אַחֵר: מֶלֶךְ וְכֹהֵן גָּדוֹל:

Verse 5

צַוָּארֵךְ. הַהֵיכָל וְהַמִּזְבֵּחַ שֶׁהֵם זְקוּפִים וּגְבֹהִים, וְלִשְׁכַּת הַגָּזִית גַּם הִיא שָׁם עֲשׂוּיָה לְחֹזֶק
וּלְמָגֵן "כְּמִגְדַּל הַשֵּׁן":
עֵינַיִךְ. כַּבְּרֵכוֹת אֲשֶׁר בְּחֶשְׁבּוֹן הַמּוּשְׁכוֹת מָיִם, כָּךְ עֵינַיִךְ עַל שַׁעַר בַּת רַבִּים. חֲכָמַיִךְ,
כְּשֶׁהֵם יוֹשְׁבִים בְּשַׁעֲרֵי יְרוּשָׁלַיִם, הָעִיר בַּת רַבַּת עָם, וַעֲסוּקִים בְּחֶשְׁבּוֹן תְּקוּפוֹת וּמַזָּלוֹת,
חָכְמָתָם וּבִינָתָם לְעֵינֵי הָעַמִּים, מוּשְׁכוֹת כִּבְרֵכוֹת מָיִם. וְעוֹד יֵשׁ לְפָרֵשׁ "בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן"
כְּמוֹ "יוֹנִים" וּלְשׁוֹן מְשָׁנָה הוּא: "הַלּוֹקֵחַ יוֹנֵי שׁוֹבָךְ מַפְרִיחַ בְּרִיכָה רִאשׁוֹנָה". קוֹבִיד"ש
בְּלַעַ"ז:
אַפֵּךְ כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן. אֵינִי יָכוֹל לְפָרְשׁוֹ לְשׁוֹן חֹטֶם, לֹא לְעִנְיַן פִּשָּׁט וְלֹא לְעִנְיַן דְּגָמָא,
כִּי מַה קְּלוּס נוֹי יֵשׁ בְּחֹטֶם גָּדוֹל וְזָקוּף כְּמִגְדָּל? וְאוֹמֵר אֲנִי, "אַפֵּךְ" לְשׁוֹן פָּנִים, וְזֶה
שֶׁהוּא אוֹמֵר לְשׁוֹן יָחִיד, וְאֵינוֹ אוֹמֵר "אַפַּיִךְ", שֶׁעַל הַמֵּצַח הוּא מְדַבֵּר שֶׁהוּא עִיקַּר הַכָּרַת
פָּנִים, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָם". וְתַדַּע, שֶׁהֲרֵי מְקַלְסָם וְהוֹלֵךְ מִלְמַטָּה
לְמַעְלָה. "עֵינַיִךְ בְּרֵכוֹת בְּחֶשְׁבּוֹן", וְאַחֲרֵיהֶם הַמֵּצַח. וְכֵן הָאֻמּוֹת מְקַלְסוֹת "מִצֶּחֶךָ חָזָק
לְעֻמַּת" מֵצַח כָּל הַבָּאִים לְהַרְעוֹתֵךְ וּלְפֹתוֹתֵךְ: כְּמִגְדַּל הַלְּבָנוֹן

צוֹפֶה פְּנֵי דַמֶּשֶׂק. רָאִיתִי בַּמִּדְרָשׁ זֶה בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן שֶׁעָשָׂה שְׁלֹמֹה, שֶׁהָעוֹמֵד עָלָיו צוֹפֶה
וּמוֹנֶה כַּמָּה בָתִּים יֵשׁ בְּדַמֶּשֶׂק. דָּבָר אַחֵר: פָּנֶיךָ צוֹפוֹת פְּנֵי דַמֶּשֶׂק מְצַפּוֹת לְבֹא שֶׁעֲרֵי
יְרוּשָׁלַיִם עַד דַּמֶּשֶׂק, שֶׁעֲתִידָה לְהַרְחִיב עַד דַּמֶּשֶׂק:

Verse 6

רֹאשֶׁךָ עָלָיִךְ כַּכַּרְמֶל. אִלּוּ תִּפְלִין שֶׁבָּרֹאשׁ שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן "וְרָאוּ כָל עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי שֵׁם ה'
נִקְרָא עָלֶיךָ וְיָרְאוּ מִמֶּךָּ". הֲרֵי הִיא חָזְקָן וּמוֹרָאָן כְּסֶלַע הָרִים, וְכַרְמֶל הוּא רֹאשׁ הֶהָרִים
וְדַלַּת רֹאשֶׁךָ. קְלִיעַת שַׂעֲרוֹת נְזִירֶיךָ נָאָה בְּמִצְוֹת כִּקְלִיעַת אַרְגָּמָן
וְדַלַּת רֹאשֶׁךָ. עַל שֵׁם שֶׁהַקְּלִיעָה מֻדֶּלֶת עַל גַּבֵּה הָרֹאשׁ
"מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים. שְׁמוֹ שֶׁל מָקוֹם קָשׁוּר בַּתַּלְתַּלִּים, שֶׁנֶּאֱמַר, "נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ
רְהָטִים. קורנ"ץ בְּלַעַ"ז. כֵּן קוֹרִין לְתַלְתַּלֵי הָאֲזוֹרוֹת שֶׁקּוֹשְׁרִין בָּהֶן הַגֲּזוֹרוֹת. דָּבָר
אַחֵר: "מֶלֶךְ אָסוּר בָּרְהָטִים" הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא נִקְשָׁר בְּאַהֲבָה, בְּמִצְוֹת, וּבְרִיצוֹת שֶׁאֹתָם
רָצִים לְפָנָיו:

Verse 7

מַה יָּפִית וּמַה נָּעַמְתְּ. אַחַר שֶׁפָּרַט קִלּוּס כָּל אֵבֶר וְאֵבֶר, כָּלַל כָּל דָּבָר: "מַה יָּפִית" כֻּלָּךְ,
"וּמַה נָּעַמְתְּ" לְדַבֵּק בָּךְ אַהֲבָה הַהוֹגֶנֶת לְהִתְעַנֵּג בָּהּ:

Verse 8

זֹאת קוֹמָתֵךְ דָּמְתָה לְתָמָר. רָאִינוּ נוֹי קוֹמָתֵךְ בִּימֵי נְבוּכַדְנֶצַּר, שֶׁכָּל הָאֻמּוֹת הָיוּ כוֹרְעוֹת
וְנוֹפְלוֹת לְפָנֶיךָ הַצֶּלֶם, וְאַתְּ עָמַדְתְּ בְּקוֹמָה זְקוּפָה כְּתָמָר הַזֶּה
וְשָׁדַיִךְ לְאֶשְׁכֹּלוֹת. דָּנִיֵּאל, חֲנַנְיָה, מִישָׁאֵל, וַעֲזַרְיָה, שֶׁהָיוּ לָךְ כְּשָׁדַיִם לִינֹק מֵהֶם, דְּמוּ
לְאֶשְׁכּוֹלוֹת שֶׁמַּשְׁפִּיעוֹת מַשְׁקֶה. כָּךְ הֵם הִשְׁפִּיעוּ לְהָנִיק וּלְלַמֵּד אֶת הַכֹּל שֶׁאֵין יִרְאָה
כְּיִרְאַתְכֶם. עַד כַּאן קִלְּסוּהוּ הָאֻמּוֹת, מִכָּאן וְאֵילַךְ דִּבְרֵי שְׁכִינָה לְגָלוּת יִשְׂרָאֵל שֶׁבֵּין
הָאֻמּוֹת:

Verse 9

אָמַרְתִּי אֶעֱלֶה בְתָמָר. מִתְפָּאֵר אֲנִי בֵּין חֲיָלוֹת שֶׁל מַעְלָה בָּכֶם, שֶׁאִתְעַלָּה וְאֶתְקַדֵּשׁ עַל יְדֵיכֶם
בַּתַּחְתּוֹנִים, שֶׁתְּקַדְּשׁוּ אֶת שְׁמִי בֵּין הָאֻמּוֹת:
אֹחֲזָה בְּסַנְסִנָּיו. וַאֲנִי אֶאֱחֹז וְאֶדְבַּק בָּכֶם. סַנְסִנִּים עֲנָפִים
וְיִהְיוּ נָא שָׁדַיִךְ. וְעַתָּה, הַאֲמִתִּי אֶת דְּבָרַי שֶׁלֹּא תִתְפַּתִּי אַחֲרֵי הָאֻמּוֹת, וְיִהְיוּ הַטּוֹבִים
וְהַחֲכָמִים שֶׁבֵּיךְ עוֹמְדִים בֶּאֱמוּנָתָם לְהָשִׁיב דְּבָרִים לַמְפַתִּים אוֹתָם, שֶׁיִּלְמְדוּ מֵהֶם הַקְּטַנִּים
שֶׁבָּכֶם:

Verse 10

וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב. הִזָּהֲרִי בִּתְשׁוּבוֹתַיִךְ שֶׁיִּהְיוּ כְּיֵין הַטּוֹב
הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים. זְהִירָה אֲנִי לְהָשִׁיב לָהֶם שֶׁאֶעֱמֹד בֶּאֱמוּנָתִי, שֶׁיִּהְיֶה חִבּוּי הוֹלֵךְ לְפָנַי
דּוֹדִי לְאַהֲבַת מִישׁוֹר, שֶׁהוּא מִן הַלֵּב, וְלֹא בְרִמְיָה וַעֲקִיבָה
כְּיֵין הַטּוֹב. שֶׁהוּא דוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים. אַף אֲבוֹתַי בַּקֶּבֶר יִשְׂמְחוּ בִי וְיוֹדוּ עַל חֶלְקָם.
"דּוֹבֵב" מַרְחִישׁ, פרומי"ד בְּלַעַ"ז, וְיסוֹדוֹ לְשׁוֹן דִּבּוּר. וְכָךְ הִיא הַתְּשׁוּבָה. "אֲנִי לְדוֹדִי
וְגַם הוּא מְשְׁתּוֹקֵק לִי":

Verse 11

Verse 12

לְכָה דוֹדִי נֵצֵא הַשָּׂדֶה. דָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ בְּעֵרוּבִין: אָמְרָה כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם,
אַל תְּדִינֵנִי כִּיּוֹשְׁבֵי כְרַכִּים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם גָּזֵל וַעֲרָיוֹת, אֶלָּא כִּיּוֹשְׁבֵי פְּרָזוֹת שֶׁהֵם בַּעֲלֵי
אֱמוּנוּת וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה מִתּוֹךְ הַדְּחָק
נָלִינָה בַּכְּפָרִים. נָלִינָה בַּכּוֹפְרִים. בֹּא וְאַרְאֶךָּ בְּנֵי עֲשָׂו שֶׁהִשְׁפַּעְתָּ לָהֶם טוֹבָה וְכוֹפְרִים בָּךְ

Verse 13

נַשְׁכִּימָה לַכְּרָמִים. אֵלּוּ בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת:
נִרְאֶה אִם פָּרְחָה הַגֶּפֶן. אֵלּוּ בַּעֲלֵי מִקְרָא:
פִּתַּח הַסְּמָדַר. כְּשֶׁהַפֶּרַח נוֹפֵל וְהָעֲנָבִים נִכָּרִים, הוּא פִּתּוּחַ הַסְּמָדַר, וְלָהֶם דִּמָּה בַּעֲלֵי מִשְׁנָה
שֶׁהֵם קְרוֹבִים לֵהָנוֹת מֵהֶם בְּהוֹרָאַת הַתּוֹרָה:
הֵנֵצוּ הָרִמּוֹנִים. כְּשֶׁהֵם גְּמוּרִים וְהַגַּע שֶׁפְּבִיבוֹתֵיהֶן נוֹפֵל. "הֵנֵצוּ", נוֹפֵל נִצּוֹ וְלָהֶם דִּמָּה
בַּעֲלֵי תַלְמוּד, שֶׁהֵן בְּחָכְמָה גְּמוּרָה וּרְאוּיִין לְהוֹרוֹת:
שָׁם אֶתֵּן אֶת דּוֹדַי. שָׁם אַרְאֶךָּ אֶת כְּבוֹדִי וְגָדְלִי שֶׁבַח בָּנַי וּבְנוֹתָי:

Verse 14

הַדּוֹדָאִים נָתְנוּ רֵיחַ. דּוֹדָאֵי הַתְּאֵנִים הַטּוֹבוֹת וְהָרָעוֹת, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "הִרְאַנִי ה' וְהִנֵּה
שְׁנֵי דּוֹדָאֵי תְּאֵנִים וגו' הַדּוֹד אֶחָד תְּאֵנִים טֹבוֹת וגו' וְהַדּוֹד אֶחָד תְּאֵנִים רָעוֹת מְאֹד
אֲשֶׁר לֹא תֵאָכַלְנָה". אֵלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל. עַכְשָׁיו שְׁנֵיהֶם נָתְנוּ רֵיחַ, כֻּלָּם מְבַקְּשִׁים פָּנֶיךָ:
וְעַל פְּתָחֵינוּ כָּל מְגָדִים. יֵשׁ בְּיָדֵינוּ שְׂכַר מִצְוֹת הַרְבֵּה:
חֲדָשִׁים גַּם יְשָׁנִים. שֶׁחִדְּשׁוּ סוֹפְרִים עִם הַיְשָׁנִים שֶׁכָּתַבְתָּ עָלַי:
צָפַנְתִּי לָךְ. לִשְׁמְךָ וְלַעֲבוֹדָתְךָ צָפַנְתִּי בְלִבִּי. דָּבָר אַחֵר: צָפַנְתִּי לְהַרְאוֹת לְךָ שֶׁקַּיְמְתִּים:

Chapter 8

Verse 1

מִי יִתֶּנְךָ כְּאָח לִי. שֶׁתָּבוֹא לְנַחֲמֵנִי כְּדֶרֶךְ שֶׁעָשָׂה יוֹסֵף לְאֶחָיו שֶׁגְּמָלוּהוּ רָעָה, וְנֶאֱמַר בּוֹ
""וְיְנַחֵם אוֹתָם":
אֶמְצָאֲךָ בַחוּץ אֶשָּׁקֶךָּ. אֶמְצָא נְבִיאֶיךָ מְדַבְּרִים בְּשִׁמְךָ, וַאֲחַבְּקֵם וַאֲנַשְּׁקֵם. גַּם יָדַעְתִּי כִּי "לֹא
יָזֻזוּ לִי", כִּי כְּדַאי הִיא אַהֲבָתְךָ שֶׁתְּהֵא אֲהוּבָתְךָ סוֹבֶבֶת לְחַזֵּר אַחֲרֶיהָ:

Verse 2

אֶל בֵּית אִמִּי. בֵּית הַמִּקְדָּשׁ:
תְּלַמְּדֵנִי. כַּאֲשֶׁר הֶרְגַּלְתָּ לַעֲשׂוֹת בְּאֹהֶל מוֹעֵד:
אַשְׁקְךָ מִיַּיִן הָרֶקַח. נְסָכִים:
מֵעֲסִיס. יַיִן מָתוֹק:

Verse 3

שְׂמאלוֹ תַּחַת רֹאשִׁי וגו'.

Verse 4

הִשְׁבַּעְתִּי אֶתְכֶם. עַכְשָׁיו כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל מְסַבֶּבֶת דִּבּוּרָהּ כְּלַפֵּי הָאֻמּוֹת, "אַף עַל פִּי שֶׁאֲנִי
קוֹבֶלֶת וּמִתְאוֹנֶנֶת, דּוֹדִי מַזִּיק בְּיָדִי וְהוּא לִי לְמִשְׁעָן בְּגָלוּתִי. לְפִיכָךְ 'הִשְׁבַּעְתִּי
אֶתְכֶם'":
מַה תָּעִירוּ וּמַה תְּעֹרְרוּ. כִּי לֹא יוֹעִיל לָכֶם:

Verse 5

מִי זֹאת. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵית דִּינוֹ אוֹמְרִים עַל כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: "מִי זֹאת?" כַּמָּה הִיא
חֲשׁוּבָה זֹאת שֶׁנִּתְעַלְּתָה מִן הַמִּדְבָּר בְּכָל מַתָּנוֹת טוֹבוֹת! שָׁם נִתְעַלְּתָה בְּמַתַּן תּוֹרָה וּבְדִבּוּק
שְׁכִינָה, וְנִרְאֵית חֲבָתָהּ לַכֹּל וְעוֹנָה בְּגָלוּתָהּ:
מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ. מִתְחַבֶּרֶת עַל דּוֹדָהּ, מוֹדָה שֶׁהִיא חֲבֵרְתּוֹ וּדְבוּקָה בּוֹ. "רפק" בְּלָשׁוֹן
עַרְבִי רפקתא, חֲבוּרָה:
תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ. כָּךְ הִיא אוֹמֶרֶת בְּבַקָּשַׁת חִבַּת דּוֹדָהּ: "תַּחַת הַתַּפּוּחַ עוֹרַרְתִּיךָ." זְכֹר
כִּי בְּתַחְתִּית הַר סִינַי הֶעָשׂוּי עַל רֹאשִׁי כְּמִין תַּפּוּחַ, שָׁם "עוֹרַרְתִּיךָ". וְהוּא לְשׁוֹן חִבַּת
אֲשֶׁת נְעוּרִים הַמְעוֹרֶרֶת אֶת דּוֹדָהּ בַּלֵּילוֹת בִּתְנוּמוֹת עֲלֵי מִשְׁכָּב, מְחַבֶּקְתּוֹ וּמְנַשֶּׁקְתּוֹ:
שָׁמָּה חִבְּלָתְךָ אִמֶּךָ. הֲרֵי אָמַרְנוּ שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא קָרָאָהּ אִמּוֹ. שָׁם נִהְיְתָה לְךָ לְאֵם
חִבְּלָתְךָ. לְשׁוֹן חֶבְלֵי יוֹלֵדָה. חִבְּלָתְךָ. בָּאוּ לָהּ חֲבָלִים מִמְּךָ כְּמוֹ "בָּנַי יְצָאֻנִי" יָצְאוּ
מִמֶּנִּי:

Verse 6

שִׁימֵנִי כַחוֹתָם. בִּשְׁבִיל אוֹתָהּ אַהֲבָה, תַּחְתְּמֵנִי עַל לִבֵּךְ, שֶׁלֹּא תִשְׁכָּחֵנִי, וְתִרְאֶה:
כִּי עַזָּה כַמָּוֶת אַהֲבָה. הָאַהֲבָה שֶׁאֲהַבְתִּיךְ עָלַי כְּנֶגֶד מִיתָתִי שֶׁאֲנִי נֶהֱרֶגֶת עָלֶיךָ:
קָשָׁה כִשְׁאוֹל קִנְאָה. הַתְּגָר שֶׁנִּתְקַנְּאוּ וְשֶׁנִּתְגָּרוּ בִי הָאֻמּוֹת בִּשְׁבִילְךָ. "קִנְאָה" בְּכָל מָקוֹם
אינפרמנ"ט בְּלַעַ"ז, לְשׁוֹן אֲחִיזַת הַלֵּב לִנְקֹם נָקָם:
אֵשׁ שַׁלְהֶבְתָּיָה. רְשָׁפִים שֶׁל אֵשׁ חֲזָקָה הַבָּאָה מִכֹּחַ שַׁלְהֶבֶת שֶׁל גֵּיהִנֹּם. טַעַם הַזָּקֵף הַגָּדוֹל
הַנָּקוּד עַל "רִשְׁפֵי", מְלַמְּדֵנוּ עַל תֵּבַת "אֵשׁ" שֶׁהִיא דְּבוּקָה לְ"שַׁלְהֶבְתָּיָה", לוֹמַר "אֵשׁ שֶׁל
שַׁלְהֶבְתָּיָה":

Verse 7

מַיִם רַבִּים לֹא יוּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאַהֲבָה. עַל שֶׁכְּנֶגֶד בִּלְשׁוֹן רְשָׁפִים, נוֹפֵל עֲלֵיהֶם לְשׁוֹן לֹא
יְכַבּוּ:
מַיִם רַבִּים. הָאֻמּוֹת:
וּנְהָרוֹת. שָׂרֵיהֶם וּמַלְכֵיהֶם:
לֹא יִשְׁטְפוּהָ. עַל יְדֵי חֹזֶק וְאֵימָה, וְאַף עַל יְדֵי פִּתּוּי וַהֲסָתָה:
אִם יִתֵּן אִישׁ אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ. כְּדֵי לְהָמִיר אַהֲבָתֵךְ:
בּוֹז יָבוּזוּ לוֹ. כָּל אֵלֶּה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא וּבֵית דִּינוֹ מְעִידִים, שֶׁכָּךְ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל
מִתְרַפֶּקֶת עַל דּוֹדָהּ: עַתָּה,

Verse 8

אָחוֹת לָנוּ. בַּתַּחְתּוֹנִים, שֶׁהִיא מִתְאַוָּה וּמִתְחַבֶּרֶת וּמִתְאַוָּה לִהְיוֹת עִמָּנוּ, וְהִיא קְטַנָּה
וּמַקְטֶנֶת אֶת עַצְמָהּ מִכָּל הָאֻמּוֹת, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר: "לֹא מֵרֻבְּכֶם וגו'" שֶׁהֵם מַקְטִינִים עַצְמָם
"אָחוֹת. לְשׁוֹן אִחוּי. "אֵלּוּ קְרָעִים שֶׁאֵין מִתְאַחִין
וְשָׁדַיִם אֵין לָהּ. כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר בְּגָלוּת מִצְרַיִם "שָׁדַיִם נָכֹנוּ" בְּהַגִּיעַ עֵת הַגְּאֻלָּה, אֲבָל זוּ
"שָׁדַיִם אֵין לָהּ", עֲדַיִן לֹא הִגִּיעַ עִתָּהּ לְעֵת דּוֹדִים: מַה נַּעֲשֶׂה לַאֲחוֹתֵנוּ
בַּיּוֹם שֶׁיְּדֻבַּר בָּהּ. כְּשֶׁהָאֻמּוֹת מִתְלַחֲשִׁים עָלֶיהָ לְהַכְחִידָהּ, כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "לְכוּ וְנַכְחִידֵם
מִגּוֹי":

Verse 9

אִם חוֹמָה הִיא. אִם תֶּחֱזַק בֶּאֱמוּנָתָהּ וּבְיִרְאָתָהּ לִהְיוֹת כְּנֶגְדָּם כְּחוֹמַת נְחֹשֶׁת שֶׁלֹּא יְכָנְסוּ
לְתוֹכָהּ, רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁלֹּא תִתְחַתֵּן בָּם וְהֵם לֹא יָבוֹאוּ בָהּ, וְלֹא תִתְפַּתֶּה לָהֶם
נִבְנֶה עָלֶיהָ טִירַת כָּסֶף. נִהְיֶה לָהּ לְעִיר מִבְצָר וּלְכֶתֶר וּלְנוֹי, וְנִבְנֶה לָהּ אֶת עִיר הַקֹּדֶשׁ
וּבֵית הַבְּחִירָה:
וְאִם דֶּלֶת הִיא. הַסּוֹבֶבֶת עַל צִירָהּ, וּבְהַקִּישׁ עָלֶיהָ הִיא נִפְתַּחַת, אַף הִיא, אִם תִּפְתַּח לָהֶם
לְהִיוֹת הֵם בָּאִים בָּהּ וְהִיא בָהֶם:
נָצוּר עָלֶיהָ לוּחַ אָרֶז. נָשִׂים בְּדַלְתָּהּ נְסָרִים שֶׁל עֵץ הַנִּרְקָבִים, וְהַתּוֹלַעַת גּוֹרַרְתָּן
וְאוֹכַלְתָּן. וּכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אוֹמֶרֶת:

Verse 10

אֲנִי חוֹמָה. חֲזָקָה בְּאַהֲבַת דּוֹדִי:
וְשָׁדַי כַּמִּגְדָּלוֹת. אֵלּוּ בָּתֵּי כְנֵסִיּוֹת וּבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת הַמְנִיקִים אֶת יִשְׂרָאֵל בְּדִבְרֵי תוֹרָה
אָז. בְּאָמְרִי זֹאת:
הָיִיתִי בְעֵינָיו כְּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם. כְּכָלָה הַנִּמְצֵאת שְׁלֵמָה וּמוֹצְאֵת שָׁלוֹם בְּבֵית בַּעְלָהּ:

Verse 11

כֶּרֶם הָיָה לִשְׁלֹמֹה. זוּ כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר, "כִּי כֶרֶם ה' צְבָאוֹת בֵּית יִשְׂרָאֵל
בְּבַעַל הָמוֹן. בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא רַבַּת עַם וְהָמוֹן רָב
בַּעַל. לְשׁוֹן מִישׁוּר, כְּמוֹ "מִבַּעַל גָּד בְּבִקְעַת הַלְּבָנוֹן
נָתַן אֶת הַכֶּרֶם לַנֹּטְרִים. מְסָרָהּ לְיַד אֻדוֹנִים קָשִׁים: בָּבֶל, מָדַי, יָוָן וֶאֱדוֹם. בְּמִדְרַשׁ שִׁיר
הַשִּׁירִים מָצָאתִי מְקֻצָּת סְמָךְ עַל נוֹטְרִים הַלָּלוּ, שֶׁהֵם הַמַּלְכֻיּוֹת:
אִישׁ יָבִא בְּפִרְיוֹ. כָּל מַה שֶּׁיָּכְלוּ לִגְבּוֹת מֵהֶן: גֻּלְגָּלִיּוֹת וְאַרְנוֹנִיּוֹת וְאַנְפָּרוֹת, הַכֹּל גָּבוּ
מֵהֶם לְהָבִיא לְתוֹךְ בֵּיתָם:

Verse 12

כַּרְמִי שָׁלִי לְפָנָי. לְיוֹם הַדִּין יְבִיאֵם הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּמִשְׁפָּט, וְיֹאמַר: "כַּרְמִי, אַף עַל
פִּי שֶׁמְּסַרְתִּיו בְּיֶדְכֶם, שֶׁלִּי הוּא, וּלְפָנַי בָּא כָּל מַה שֶּׁחָטַפְתֶּם לָכֶם אֶת פֶּרְיוֹ, וְלֹא נִכְחַד
מִמֶּנּוּ מַה שֶּׁגָּבִיתֶם מֵהֶם". וְהֵם אוֹמְרִים:
"הָאֶלֶף לְךָ שְׁלֹמֹה. "אֶלֶף הַכֶּסֶף שֶׁגָּבִינוּ מֵהֶם הַכֹּל נַחֲזִיר לְךָ
וּמָאתַיִם לְנוֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ. "וְעוֹד נוֹסִיף הַרְבֵּה מִשֶּׁלָּנוּ וְנִתֵּן לָהֶם, לְרָאשֵׁיהֶם וְחַכְמֵיהֶם",
כְּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר, "תַּחַת הַנְּחֹשֶׁת אָבִיא זָהָב
לְנוֹטְרִים אֶת פִּרְיוֹ. אֵלּוּ תַלְמִידֵי חֲכָמִים; וְאוֹתָם תַּשְׁלוּמִים לְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר,
"כִּי לַיהוָה לְפָנֵי ה' יִהְיֶה סַחְרָהּ" וְאֶתְנַנָּהּ שֶׁל צוֹר. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ: "וּמָאתַיִם לְנוֹטְרִים אֶת
פִּרְיוֹ" כְּדֵי לַהֲבִיאָה מִן הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ. אַף אָנוּ נְשַׁלֵּם עַל "קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לה'
רֵאשִׁית תְּבוּאָתוֹ" קֶרֶן וְחֹמֶשׁ, חֲמִשָּׁה שֶׁל קֶרֶן, וּמָאתַיִם הֵם חֲמִשָּׁה שֶׁל אֶלֶף:

Verse 13

הַיּוֹשֶׁבֶת בַּגַּנִּים. הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אוֹמֵר לִכְנֶסֶת יִשְׂרָאֵל: "אַתְּ הַנְּפוּצָה בַגּוֹלָה, רוֹעָה
בְּגַנִּים שֶׁל אֲחֵרִים וְיוֹשֶׁבֶת בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת וּבְבָתֵּי מִדְרָשׁוֹת":
חֲבֵרִים מַקְשִׁיבִים לְקוֹלֵךְ. מַלְאֲכֵי הַשָּׁרֵת חֲבֵרַיִךְ, בְּנֵי אֱלֹהִים דֵּגְמָתֵךְ, מַקְשִׁיבִים וּבָאִים
לִשְׁמֹעַ קוֹלֵךְ בְּבָתֵּי כְּנֵסִיּוֹת:
הַשְׁמִיעֵנִי. וְאַתָּה כָּךְ יַקְדִּישׁוּ הֵם, שֶׁנֶּאֱמַר, "בְּרָן יַחַד כּוֹכְבֵי בֹקֶר" אֵלּוּ יִשְׂרָאֵל. וְאַתָּה
כָּךְ, "וַיָּרִיעוּ כָּל בְּנֵי אֱלֹהִים":

Verse 14

בְּרַח דּוֹדִי. מִן הַגּוֹלָה הַזֹּאת וּפְדֵנוּ מִבֵּינֵיהֶם:
וּדְמֵה לְךָ לִצְבִי. לְמַהֵר הַגְּאֻלָּה, וְהַשְׁרֵה שְׁכִינָתְךָ עַל הָרֵי בָשָׂמִים. הוּא הַר הַמּוֹרִיָּה וּבֵית
הַמִּקְדָּשׁ שֶׁיִּבָּנֶה בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן: